SİYER-İ NEBÎ

SERİ 19

MÛTE SAVAŞI

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Üç Komutan, Tek Sancak ve Allah'ın Kılıcı

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 19

MÛTE SAVAŞI

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Üç Komutan, Tek Sancak ve Allah'ın Kılıcı

مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ
وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا۟ تَبْدِيلًا

"İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir."

AHZÂB SÛRESİ 33:23

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Hamd, mü'minler arasından şehitler seçen ve onları kendi katında rızıklandırılarak diri kılan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm, ashâbına sevgi gözyaşlarıyla ağlayan efendimiz Hz. Muhammed'in ﷺ, âlinin ve ashâbının üzerine olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî serisinin bu on dokuzuncu kitabı Mûte Savaşı'nı anlatır: aynı anda tayin edilen üç komutan, elden ele geçen sancak, iki kanat sahibi Ca'fer ve "Allah'ın kılıçlarından bir kılıç" olan Hâlid b. Velîd. Bu ilmin 'ilmun yüntefe'u bih, yani faydalanılan bir ilim olmasını dileriz.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta **Lût Gölü'nün doğusundaki rüzgârlı bir yayla şafak** vaktinde görülür; kireçtaşı kayaların arasında **yabani kırmızı anemon çiçekleri** açmıştır. **Taşlı kadim bir yol** uzaktaki tepelere doğru uzanırken **kalın bulutlar dağılmaya başlar** ve altın rengi ışık aralarından süzülür.

Bu yayla, bugünkü Ürdün'de Kerek yakınlarındaki Mûte topraklarını hatırlatır; orada üç bin sahâbî kendilerinden çok daha büyük bir orduyla karşılaştı. Kırmızı çiçekler düşen şehitlerin —Zeyd, Ca'fer, İbn Revâha ve diğer sahâbîlerin— kanını simgeler; bulutları delen ışık ise Allah'ın şu vaadini hatırlatır: "Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar" (Âl-i İmrân 3:169). Kadim yol, İslâm ordusunun yürüdüğü ve sonra Hâlid'in orduyu selâmetle geri getirdiği Şam yoludur.

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

MÛTE SAVAŞI — *Giriş*
1. KAZÂ UMRESİNDEN SONRA — *Siyer kitapları; şekil*
2. TEK TAYİNDE ÜÇ KOMUTAN — *Sahîh-i Buhârî 4261*
3. ZEYD B. HÂRİSE: EMİRLİĞE LAYIK OLAN — *Sahîh-i Buhârî 3730; Ahzâb 33:37*
4. CA'FER B. EBÎ TÂLİB: YOKSULLARIN DOSTU — *Sahîh-i Buhârî 3708*
5. ABDULLAH B. REVÂHA: YOLA ÇIKMADAN ÖNCE GÖZYAŞLARI — *Meryem 19:71; siyer kitapları*
6. ŞAM DİYARINA YOLCULUK — *Şekil; siyer kitapları*
7. MAAN'DAKİ İSTİŞARE — *Şekil; siyer kitapları*
8. "NİCE AZ TOPLULUK…" — *Bakara 2:249; Enfâl 8:45–46*
9. CA'FER: ÖNÜNDE ELLİ YARA — *Sahîh-i Buhârî 4260*
10. İKİ KANAT SAHİBİ — *Sahîh-i Buhârî 4264*
11. İBN REVÂHA: "EY NEFSİM…" — *Siyer kitapları*
12. ALLAH'IN KILIÇLARINDAN BİR KILIÇ — *Sahîh-i Buhârî 1246; şekil*
13. KIRILAN DOKUZ KILIÇ — *Sahîh-i Buhârî 4265*
14. HABERDEN ÖNCE GELEN HABER — *Sahîh-i Buhârî 4262*
15. BİR MEDEDÎ VE KOMUTANA İTAAT — *Sahîh-i Müslim 1753; Ebû Dâvûd 2719*
16. RESÛLULLAH'IN ﷺ GÖZYAŞLARI — *Sahîh-i Buhârî 4263; Bakara 2:155–157*
17. CA'FER'İN AİLESİNE YEMEK — *Câmi'u't-Tirmizî 998; Ebû Dâvûd 4192*
18. "BİLAKİS ONLAR DİRİDİR" — *Âl-i İmrân 3:169–171; Sahîh-i Müslim 1887*
19. ŞEHİTLERİN ARZUSU — *Sahîh-i Buhârî 2817; Ahzâb 33:23*
20. ZAFER Mİ, GERİ ÇEKİLME Mİ? — *Siyer kitapları; tablo*
21. ÜSÂME: MİRAS KALAN SANCAK — *Sahîh-i Buhârî 3730, 4469*
22. BUGÜN MÛTE — *Tarih*
23. MÛTE SAVAŞI KISSASININ KAYNAKLARI — *Tablo*
24. ZÂTÜ'S-SELÂSİL SERİYYESİ: MÛTE'DEN SONRA — *Sahîh-i Buhârî 4358; Sünen-i Ebû Dâvûd 334*
25. HABAT SERİYYESİ VE SAHİLDEKİ BÜYÜK BALIK — *Sahîh-i Buhârî 4361, 4362; Mâide 5:96*
26. MÛTE SAVAŞI'NIN ŞAHSİYETLERİ — *Tablo*
27. MÛTE VE SONRAKİ SERİYYELERDEN HÜKÜMLER — *Tablo; Enfâl 8:15–16*
28. ZAMAN ÇİZELGESİ: MÛTE'DEN MEKKE'NİN FETHİNE — *Tablo*
29. MÛTE SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

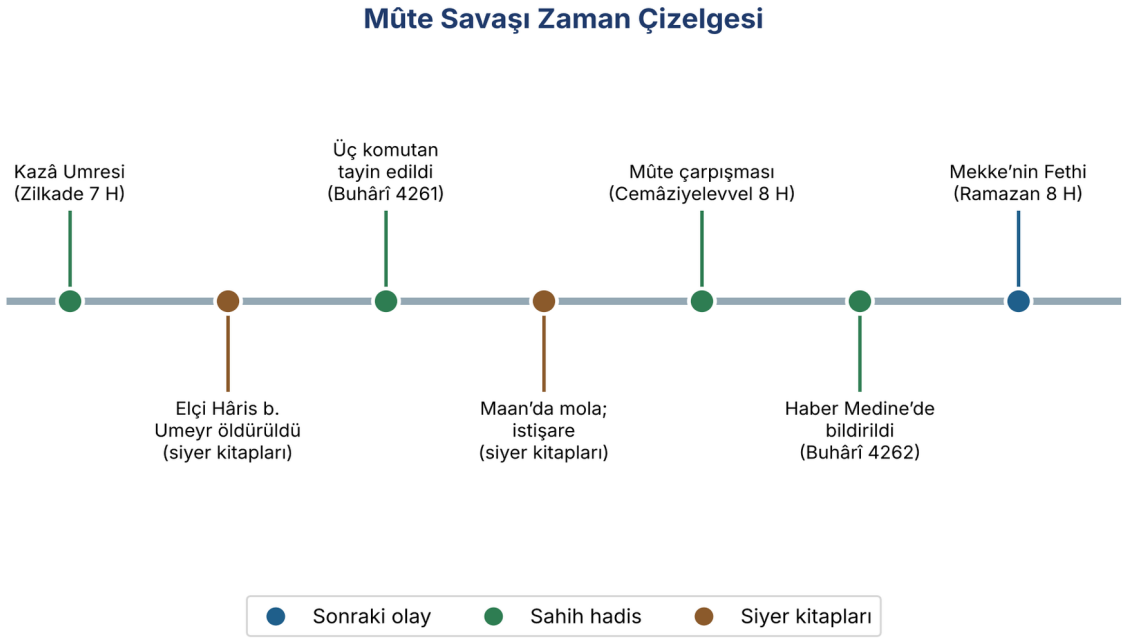
Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÛTE SAVAŞI

Siyer-i Nebî'nin on sekizinci kitabı Kazâ Umresi'ni anlattı: Müslümanlar Mekke'ye güven içinde girdi, remel yaparak tavaf etti ve gönülleri huzurlu olarak Medine'ye döndü. Fakat bu huzur uzun sürmedi. Birkaç ay sonra, ***hicrî 8. yılın Cemâziyelevvel ayında***, ***üç bin kişilik*** bir ordu Medine'den kuzeye —Doğu Roma (Bizans) imparatorluğunun toprağı olan Şam diyarına— doğru çıktı.

Bu kitap ***Mûte Savaşı'nı*** anlatır: İslâm ordusunun o günün dünya süper gücüyle ilk karşılaşması. Resûlullah ﷺ ***aynı anda üç komutan*** tayin etti; üçü de birbiri ardınca şehit düştü; ardından sancağı, Müslüman olalı birkaç ay olmuş ***Hâlid b. Velîd*** aldı ve Allah orduyu onun eliyle kurtardı. Medine'de ise Resûlullah ﷺ olanları ***haber gelmeden önce***, gözyaşları içinde haber verdi.

Şekil 1: Mûte Savaşı'nın zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki Kur'an âyetlerinin meali Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler —düşman ordusunun sayısı, konuşmalar ve şiirler gibi— kahverengi "Siyer Notu" kutularına konmuştur; çünkü bunların çoğu muttasıl bir senet olmaksızın rivayet edilmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAZÂ UMRESİNDEN SONRA

Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra Resûlullah ﷺ Arap Yarımadası çevresindeki hükümdarlara ve yöneticilere davet mektupları gönderdi; bu, 17. kitapta anlatıldı. Kimi elçileri saygıyla karşıladı, kimi reddetti. Fakat bir elçiyi öldürmek, o dönemin bütün milletlerinin örfüne göre ***çok ağır bir ihlaldi***.

SİYER NOTU: ÖLDÜRÜLEN ELÇİ

İbn Sa'd ve Vâkıdî'ye göre Resûlullah ﷺ, Busrâ hâkimine bir mektupla ***Hâris b. Umeyr el-Ezdî'yi*** gönderdi.

Mûte'de, Roma'ya bağlı Gassânî bir Arap yönetici olan ***Şurahbîl b. Amr el-Gassânî*** onu yakalayıp öldürdü. O, Resûlullah'ın ﷺ öldürülen tek elçisidir ve bu olay ordunun Mûte'ye gönderilmesinin başlıca sebebi olarak zikredilir.

Bu kıssa ***siyer kitaplarındaki bir bilgidir***; elçinin adını ayrıntılı veren sahih bir hadis yoktur. Bununla birlikte modern tarihçiler de Resûlullah'ın ﷺ bir elçisinin Şurahbîl'in emriyle öldürüldüğünü kaydeder.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Vâkıdî, el-Meğâzî.
Wikipedia, "Shurahbil ibn Amr". https://en.wikipedia.org/wiki/Shurahbil_ibn_Amr

Ders: İslâm ***elçilere saygı gösterir*** ve hakları çiğnendiğinde adalet ister. Resûlullah ﷺ kendisi, kendisine incitici sözler getirse bile hiçbir elçiyi öldürmemiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEK TAYİNDE ÜÇ KOMUTAN

Resûlullah ﷺ bir ordu hazırladı ve ***daha önce hiç yapılmamış*** bir şey yaptı: bir değil, sırayla üç komutan tayin etti. O savaşa bizzat katılan Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4261

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ أَمَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي غَزْوَةِ مُوتَةَ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِنْ قُتِلَ زَيْدٌ فَجَعْفَرٌ، وَإِنْ قُتِلَ جَعْفَرٌ فَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كُنْتُ فِيهِمْ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ فَالْتَمَسْنَا جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، فَوَجَدْنَاهُ فِي الْقَتْلَى، وَوَجَدْنَا مَا فِي جَسَدِهِ بِضْعًا وَتِسْعِينَ مِنْ طَعْنَةٍ وَرَمْيَةٍ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer'den رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Mûte gazvesinde Zeyd b. Hârise'yi emir tayin etti ve Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Zeyd öldürülürse Ca'fer, Ca'fer öldürülürse Abdullah b. Revâha."** Abdullah (b. Ömer) dedi ki: O savaşta ben de onlarla birlikteydim. Ca'fer b. Ebî Tâlib'i aradık ve onu ölüler arasında bulduk; ***bedeninde mızrak ve ok izlerinden doksandan fazla yara bulduk.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Abi Bakr ← al-Mughirah b. 'Abdurrahmân ← 'Abdullah b. Sa'id ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4261.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4261

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu sıralı tayin ***titiz bir planlamayı*** gösterir. Savaşın ortasında komutanını kaybeden bir ordu dağılabilir; açık bir sıra olunca her asker kime uyacağını bilir. Bu aynı zamanda Resûlullah'ın ﷺ ***çetin bir çarpışma beklediğini*** gösterir.

Siyer âlimleri, bazı sahâbîlerin bu tayini üçünün de şehit düşeceğine dair bir ***işaret*** olarak anladığını zikreder —ve öyle de oldu. İbn Ömer bizzat Ca'fer'in doksandan fazla yaralı bedenini gördü. Bu hadis aynı zamanda ***yöneticinin şarta bağlı halef tayin edebileceğine*** dair fıkhî bir delildir: "Falan öldürülürse falan."

Şekil 2: Mûte'de elden ele geçen sancak.

ZEYD B. HÂRİSE: EMİRLİĞE LAYIK OLAN

İlk komutan ***Zeyd b. Hârise*** رضى الله عنه idi —Hatice'nin Resûlullah'a ﷺ hediye ettiği, kendi ailesine dönmek yerine onunla kalmayı seçen eski köle. O, ***adı Kur'an'da açıkça geçen*** tek sahâbîdir:

"Zeyd, o kadından ilişiğini kesince" (Ahzâb 33:37) — İbn Kesîr Tefsiri 33:37.

İçinde Kureyş ve Ensar'ın ileri gelenleri bulunan bir orduya eski bir köleyi komutan yapmak, İslâm'daki ***eşitlik konusunda büyük bir derstir***. Kişinin ölçüsü soy değil, takva ve liyakattir. Bazıları oğlu Üsâme'nin emirliğine itiraz edince Resûlullah ﷺ her ikisini de savundu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3730

حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَعْثًا، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، فَطَعَنَ بَعْضُ النَّاسِ فِي إِمَارَتِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِنْ تَطْعُنُوا فِي إِمَارَتِهِ فَقَدْ كُنْتُمْ تَطْعُنُونَ فِي إِمَارَةِ أَبِيهِ مِنْ قَبْلُ، وَايْمُ اللَّهِ، إِنْ كَانَ لَخَلِيقًا لِلإِمَارَةِ، وَإِنْ كَانَ لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَىَّ، وَإِنَّ هَذَا لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَىَّ بَعْدَهُ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer'den رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Nebî ﷺ bir ordu gönderdi ve başlarına Üsâme b. Zeyd'i emir tayin etti. Bazı kimseler onun emirliğine itiraz etti. Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu:

"Siz onun emirliğine itiraz ediyorsanız, daha önce babasının emirliğine de itiraz etmiştiniz. *Allah'a yemin ederim ki o (Zeyd) emirliğe gerçekten layıktı* **ve insanların bana en sevgililerindendi; bu (Üsâme) de ondan sonra insanların bana en sevgililerindendir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Khalid b. Makhlad ← Sulaiman b. Bilal ← 'Abdullah b. Dinar ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili Ashâbi'n-Nebî ﷺ, Zeyd b. Hârise'nin Menkıbeleri Bâbı, Hadis No. 3730.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3730

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ Zeyd'in ***"emirliğe gerçekten layık"*** olduğuna yemin etti. Bu övgü, ashâbını en iyi tanıyan kişiden gelmektedir. Mûte'de Zeyd bunu ispatladı: sancağı en önde taşıdı ve kendisinden çok büyük bir orduyla karşı karşıya olmasına rağmen ***geri çekilmeden*** şehit düştü.

CA‘FER B. EBÎ TÂLİB: YOKSULLARIN DOSTU

İkinci komutan ***Ca‘fer b. Ebî Tâlib*** رضى الله عنه idi; Resûlullah’ın ﷺ amcasının oğlu ve Ali’nin ağabeyi.

Habeşistan’a hicret eden Müslümanlara önderlik etmiş, Necâşî’nin huzurunda Meryem Sûresi’nin âyetleriyle konuşmuş ve Hayber’in fethi sırasında —Mûte’den yaklaşık bir yıl önce— Medine’ye dönmüştü. Resûlullah ﷺ ona şöyle buyurmuştu: ***“Sen yaratılışta ve ahlâkta bana benziyorsun”*** (Sahîh-i Buhârî 2699).

Soyunun şerefine rağmen Ca‘fer ***yoksullara olan sevgisiyle*** tanınırdı. Açlıktan karnına taş bastırdığı olan Ebû Hüreyre رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3708

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّاسَ، كَانُوا يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ. وَإِنِّي كُنْتُ أَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِشِبَعِ بَطْنِي، حَتَّى لاَ آكُلُ الخَمِيرَ، وَلاَ أَلْبَسُ الحَبِيرَ، وَلاَ يَخْدُمُنِي فُلاَنٌ وَلاَ فُلاَنَةُ، وَكُنْتُ أُلْصِقُ بَطْنِي بِالحَصْبَاءِ مِنَ الجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لأَسْتَقْرِئُ الرَّجُلَ الآيَةَ هِيَ مَعِي كَيْ يَنْقَلِبَ بِي فَيُطْعِمَنِي، وَكَانَ أَخْيَرَ النَّاسِ لِلْمِسْكِينِ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، كَانَ يَنْقَلِبُ بِنَا فَيُطْعِمُنَا مَا كَانَ فِي بَيْتِهِ، حَتَّى إِنْ كَانَ لَيُخْرِجُ إِلَيْنَا الْعُكَّةَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ، فَنَشُقُّهَا فَنَلْعَقُ مَا فِيهَا.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre’den رضى الله عنه: İnsanlar, “Ebû Hüreyre çok rivayet ediyor” diyorlardı. Ben karnımı doyuracak kadarıyla Resûlullah’ın ﷺ yanından ayrılmazdım; öyle ki mayalı ekmek yemez, nakışlı elbise giymez, bana hizmet eden ne bir erkek ne de bir kadın olurdu. Açlıktan karnımı çakıl taşlarına bastırırdım; bildiğim hâlde birinden bana bir âyet okumasını isterdim ki beni evine götürüp yedirsin. ***Yoksullara karşı insanların en hayırlısı Ca‘fer b. Ebî Tâlib’di.*** Bizi evine götürür, evinde ne varsa yedirirdi; hatta bize içi boşalmış bir yağ tulumu çıkarırdı da onu yarar, içinde kalanı yalardık.

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Abi Bakr ← Muhammed b. Ibrahim b. Dinar al-Juhani ← Ibn Abi Dhi’b ← Sa‘id al-Maqburi ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili Ashâbi’n-Nebî ﷺ, Ca‘fer b. Ebî Tâlib’in Menkıbeleri Bâbı, Hadis No. 3708.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3708

BU HADİSİN DERSLERİ

Ca‘fer yoksulları evine götürür ve onlara ***ne varsa*** yedirirdi; öyle ki boş yağ tulumunu bile yarardı ki kalanını yalasınlar. Böyle bir cömertlik zenginlikten değil, ***geniş bir gönülden*** doğar. Âlimler bu vasfı sebebiyle Ca‘fer’e ***Ebü’l-Mesâkîn*** —yoksulların babası— denildiğini zikreder.

ABDULLAH B. REVÂHA: YOLA ÇIKMADAN ÖNCE GÖZYAŞLARI

Üçüncü komutan ***Abdullah b. Revâha*** رضى الله عنه idi; Hazrec'ten bir Ensârî, Akabe Biatı'ndaki nakiplerden biri ve şiiri Kazâ Umresi sırasında Mekke kapısında yankılanan bir şair (18. kitap). Ordu yola çıkarken insanlar onlarla vedalaşıp selâmetle dönmeleri için dua ettiler. İbn Revâha ağladı.

> **SİYER NOTU: İBN REVÂHA NEDEN AĞLADI?**
> İbn İshak'a göre neden ağladığı sorulunca İbn Revâha, dünya sevgisinden değil, Allah'ın cehennem hakkındaki şu sözünü hatırladığı için ağladığını söyledi: "Sizden oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur" (Meryem 19:71). "Oraya vardıktan sonra oradan nasıl çıkacağımı bilmiyorum." Sonra ***bağışlanma ve şehadet*** dileyen bir şiir okudu.
>
> Bu rivayet ***siyer kitaplarındaki bir bilgidir*** (İbn İshak, muttasıl senetsiz). Bununla birlikte anlamı, İbn Revâha'da bilinen Allah korkusu vasfıyla uyumludur.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

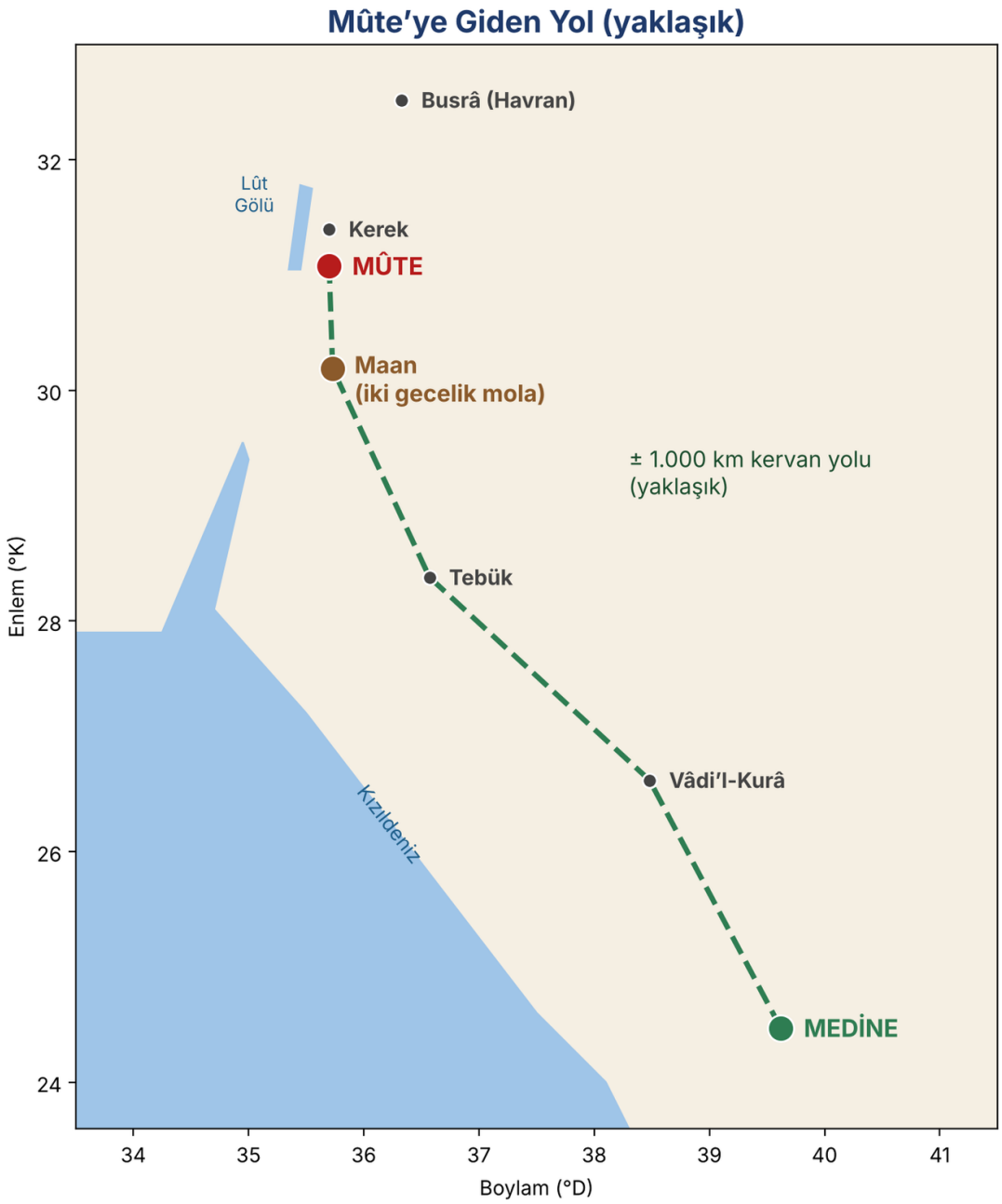
Onu korkutan âyet şuydu: ***"Sizden oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur"***. İbn Kesîr buradaki "uğrama"nın —cehennem üzerindeki köprüden geçme şeklinde— âlimlerce nasıl açıklandığını aktarır — İbn Kesîr Tefsiri 19:71.

Ders: Mü'min cihada ***kendini temiz gördüğü için değil***, Allah'ın rahmetini umarak ve azabından korkarak çıkar. Bu, ***havf*** (korku) ile ***recâ*** (ümit) arasındaki dengedir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAM DİYARINA YOLCULUK

Üç bin kişilik ordu Şam kervan yolunu takip ederek kuzeye ilerledi —Vâdi'l-Kurâ, Tebük bölgesi üzerinden bugünkü Ürdün'ün güneyindeki ***Maan'a*** kadar. Mûte, Lût Gölü'nün doğusundaki yaylada, ***Kerek*** şehrinin yakınındadır.

Şehirlerin yerleri modern koordinatlara göredir; güzergâh Şam kervan yoluna dayanan bir tahmindir. Maan siyer kitaplarına göredir.

Şekil 3: Mûte'ye giden yol (yaklaşık).

SİYER NOTU: ORDUYU UĞURLAMAK

Siyer kitaplarına göre Resûlullah ﷺ orduyu Medine'den ***Seniyyetü'l-Vedâ'*** denilen yere kadar uğurladı ve onlara takvayı, hıyanet etmemeyi, çocukları, kadınları, yaşlıları ve mabetlerdeki rahipleri öldürmemeyi, ağaç kesmemeyi ve bina yıkmamayı tavsiye etti.

Bu tür savaş âdâbı tavsiyeleri sahih hadislerde ***genel olarak sabittir*** —kadınların ve çocukların öldürülmesinin yasaklanması (Sahîh-i Buhârî 3015) ve komutanlara verilen öğütler (Sahîh-i Müslim 1731) bunlardandır—; ancak Mûte günündeki özel lafızlar siyer rivayetidir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. Vâkıdî, el-Meğâzî.

Kervan yoluyla Medine'den Mûte'ye mesafe yaklaşık ***bin kilometredir*** —çöl güneşi altında haftalar süren bir yolculuk. Bu ordu ganimet için değil, bir elçinin kanı için ***adalet istemek*** ve davetin onurunu korumak için çıkmıştı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MAAN'DAKİ İSTİŞARE

Maan'a varınca İslâm ordusu şaşırtıcı bir haber aldı: Roma ordusu Arap müttefikleriyle birlikte beklenenden ***çok daha büyük*** bir sayıda toplanmıştı.

SİYER NOTU: İKİ GECELİK İSTİŞARE

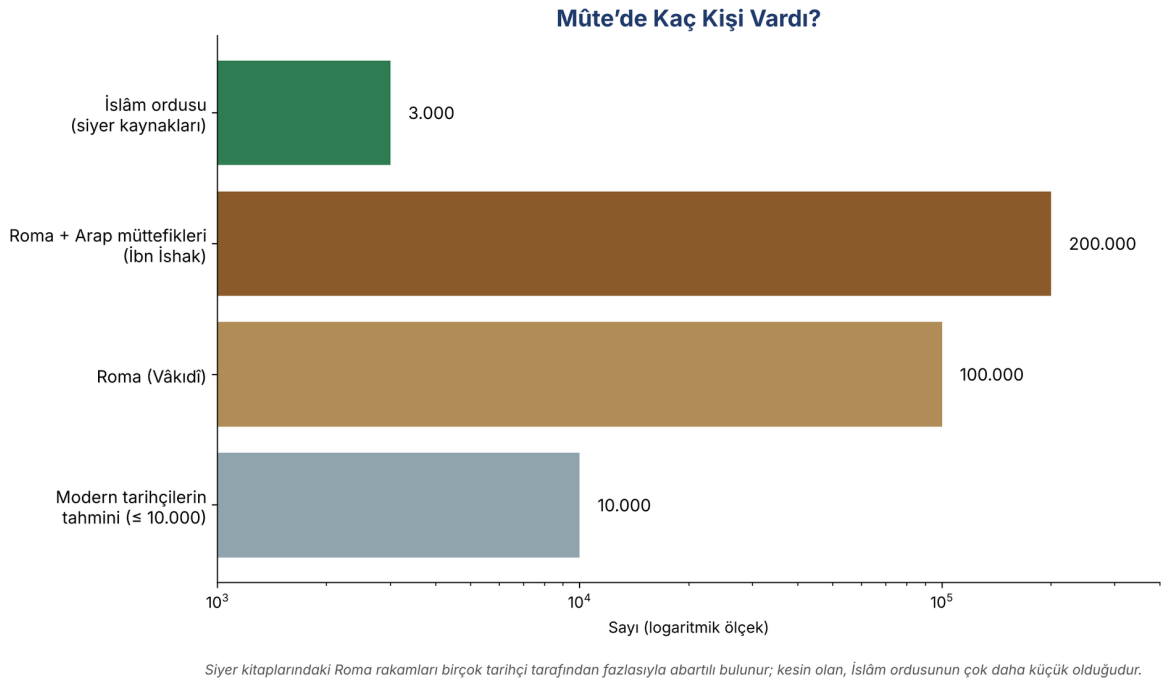
İbn İshak, Herakleios'un Belkâ bölgesindeki Meâb'da ***100.000*** Roma askeriyle bulunduğunu, Lahm, Cüzâm, Behrâ ve Belî gibi Arap kabilelerinden de ***100.000*** kişinin onlara katıldığını rivayet eder. Sahâbîler Maan'da iki gece istişare etti; bazıları yardım veya talimat istemek için Resûlullah'a ﷺ yazmayı önerdi.

Bunun üzerine Abdullah b. Revâha şöyle konuştu: ***"Ey kavmim! Allah'a yemin ederim ki hoşlanmadığınız şey, aramak için çıktığınız şeyin ta kendisidir: şehadet. Biz insanlarla sayıyla, güçle ve kalabalıkla savaşmıyoruz; Allah'ın bizi onunla şereflendirdiği din ile savaşıyoruz. Haydi ilerleyin! Bu iki güzellikten biridir: zafer veya şehadet."*** İnsanlar, "Vallahi İbn Revâha doğru söyledi" dediler ve ilerlediler.

200.000 rakamı İbn İshak'ın rivayetidir (Vâkıdî 100.000 der) ve birçok modern tarihçi tarafından ***fazlasıyla abartılı*** kabul edilir. İbn Revâha'nın konuşması da siyer rivayetidir.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
Wikipedia, "Battle of Mu'tah". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Mu%27tah

Şekil 4: Farklı kaynaklara göre Mûte'deki asker sayıları.

Gerçek rakam ne olursa olsun, bir konuda ittifak vardır: İslâm ordusu ***çok daha küçüktü***, üssünden uzaktaydı ve eğitimli bir imparatorluk ordusuyla karşı karşıyaydı. İlerleme kararı yalnızca dünyevî bir hesap değil, bir ***iman*** kararıydı.

"NİCE AZ TOPLULUK…"

İbn Revâha'nın sözleri bize Câlût'la karşılaşan Tâlût'un ordusunu hatırlatır. Allah'a kavuşacaklarına inananlar şöyle dediler: ***"Nice az topluluklar, Allah'ın izniyle çok topluluklara galip gelmiştir"*** (Bakara 2:249) — İbn Kesîr Tefsiri 2:249.

İbn Kesîr zaferin sayıya ve teçhizata değil, ***Allah'ın yardımına*** ve ***sabra*** bağlı olduğunu açıklar. Âyet Müslümanlara hesapsız ve düşüncesizce hareket etmeyi emretmez; görev açık olduğunda düşmanın sayısının iman eden kalbi sarsmaması gerektiğini vurgular.

Allah düşmanla karşılaşırken uyulacak âdâbı da öğretir: ***"sebat edin ve Allah'ı çok anın"*** (Enfâl 8:45) — İbn Kesîr Tefsiri 8:45.

Ve sonraki âyet: ***"birbirinizle çekişmeyin, sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider"*** (Enfâl 8:46) — İbn Kesîr Tefsiri 8:46.

Maan'da sahâbîler farklı görüşler ileri sürdü, fakat ***bölünmediler***. İstişareden sonra komutanın kararının arkasında birleştiler. Enfâl Sûresi'nin uygulaması budur: serbestçe istişare etmek, karar verilince de itaat edip sebat etmek.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CA‘FER: ÖNÜNDE ELLİ YARA

İki ordu Mûte’de karşılaştı. ***Zeyd b. Hârise*** Resûlullah’ın ﷺ sancağını taşıdı ve vücudunu mızraklar delinceye kadar en önde savaştı ve şehit düştü. Sancağı, belirlendiği gibi hemen ***Ca‘fer b. Ebî Tâlib*** aldı. Savaştan sonra Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما Ca‘fer’in cesedinin yanında durup yaralarını saydı. 4261 numaralı hadiste ***doksandan fazla*** mızrak ve ok izinden söz eder; şu rivayette ise elli der —ve çok anlamlı bir ayrıntı ekler:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4260

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ ابْنِ أَبِي هِلاَلٍ، قَالَ وَأَخْبَرَنِي نَافِعٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، وَقَفَ عَلَى جَعْفَرٍ يَوْمَئِذٍ وَهْوَ قَتِيلٌ، فَعَدَدْتُ بِهِ خَمْسِينَ بَيْنَ طَعْنَةٍ وَضَرْبَةٍ، لَيْسَ مِنْهَا شَيْءٌ فِي دُبُرِهِ. يَعْنِي فِي ظَهْرِهِ.

TERCÜME:

Nâfi‘, İbn Ömer’in رضى الله عنهما kendisine şunu haber verdiğini rivayet eder: O gün Ca‘fer şehit düştüğünde onun yanında durmuştu. **“Bedeninde elli mızrak ve kılıç darbesi saydım;** *hiçbiri sırtında değildi.*” —yani arkasında ve sırtında.

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. ‘Isa ← ‘Abdullah b. Wahb ← ‘Amr b. al-Harith ← Sa‘id b. Abi Hilal; ve dedi ki: bana şu da haber verdi: Nafi‘ ← ‘Abdullah b. ‘Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4260.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4260

BU HADİSİN DERSLERİ

“Hiçbiri sırtında değildi.” Ca‘fer’in bütün yaraları vücudunun önündeydi —bu, onun düşmana ***asla sırt dönmediğinin*** işaretidir. İbn Hacer Fethu’l-Bârî’de rakamlardaki farklılığın (elli ve doksandan fazla) birincisinin yalnızca mızrak ve kılıç darbelerini, ikincisinin ise ok izlerini de saymasından —ya da her birinin vücudun farklı bölümlerini saymasından— kaynaklanabileceğini açıklar.

SİYER NOTU: CA‘FER VE ATI

Ebû Dâvûd (No. 2573), Mûte’ye şahit olan Benî Mürre’den bir adamdan şunu rivayet eder: ***“Vallahi sanki Ca‘fer’i görüyorum: kızıl atından indi, atının ayak sinirlerini kesti, sonra öldürülünceye kadar savaştı.”*** Bu davranış onun geri çekilmeme kararlılığını gösterir.

Ebû Dâvûd bu rivayetin "güçlü olmadığını" söylemiş, Şeyh Elbânî ise ***hasen*** saymıştır. Siyer kitapları ayrıca Ca'fer'in sancağı sağ eliyle kesilinceye kadar, sonra sol eliyle kesilinceye kadar tuttuğunu, ardından iki koluyla kucakladığını zikreder —bu ayrıntı ***sahih hadislerde yer almaz***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî — Kitâbü'l-Meğâzî, Mûte Gazvesi Bâbı.

İKİ KANAT SAHİBİ

Ca'fer, eşi ***Esmâ bint Umeys'i*** ve Habeşistan'da doğan küçük çocuklarını geride bırakan genç bir adam olarak şehit düştü. Fakat Allah kaybedileni ebedî bir şerefle telafi etti. Sahâbîler ona verilen lakabı biliyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4264

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَيَّا ابْنَ جَعْفَرٍ قَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ ذِي الْجَنَاحَيْنِ.

TERCÜME:

Âmir (eş-Şa'bî) dedi ki: İbn Ömer رضي الله عنهما, Ca'fer'in oğluna selâm verdiğinde şöyle derdi: **"Esselâmu aleyke yebne zi'l-cenâhayn — Selâm sana, ey iki kanat sahibinin oğlu."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Abi Bakr al-Muqaddami ← 'Umar b. 'Ali al-Muqaddami ← Isma'il b. Abi Khalid ← 'Amir al-Şa'bi ← 'Abdullah b. 'Umar رضي الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4264; ayrıca No. 3709 (Ca'fer b. Ebî Tâlib'in Menkıbeleri Bâbı).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4264

BU HADİSİN DERSLERİ

Zü'l-cenâhayn —iki kanat sahibi. İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de bu lakabın, Allah'ın Ca'fer'in Mûte'de kesilen iki elinin yerine ona cennette meleklerle birlikte uçtuğu ***iki kanat*** verdiğine dair rivayetlere işaret ettiğini açıklar. İbn Ömer رضي الله عنهما, babasına hürmeten oğlu Abdullah b. Ca'fer'e bu lakapla selâm verirdi.

SİYER NOTU: CA'FER'İN KANATLARINA DAİR RİVAYETLER

Resûlullah'ın ﷺ Ca'fer'i cennette meleklerle birlikte iki kanatla uçarken gördüğünü bildiren birkaç rivayet vardır; bunlardan bazıları Câmi'u't-Tirmizî'de (No. 3763), Hâkim ve Taberânî'dedir. Senetleri hadisçiler tarafından tartışılmıştır; ancak yollarının çokluğu sebebiyle İbn Hacer gibi bazı âlimler bunları birbirini destekleyici kabul etmiştir.

Kesin olarak sahih olan, İbn Ömer'in Sahîh-i Buhârî'de Ca'fer'in oğluna "iki kanat sahibinin oğlu" diye seslenmesidir; bu, lakabın sahâbîler arasında meşhur olduğunu gösterir.

KAYNAK:
İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî, Ca'fer'in Menkıbeleri Bâbı; el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe.

Ders: Önce yoksulları doyuran, sonra kesilinceye kadar sancağı tutan ellerin yerine Allah ***cennette kanatlar*** verdi. Allah için feda edilen hiçbir şey kaybolmaz; daha kalıcı bir yere ***taşınır***.

İBN REVÂHA: "EY NEFSİM…"

Ca'fer şehit düştükten sonra sancağı ***Abdullah b. Revâha*** aldı. Sahih hadisler bunu kısaca zikreder: "Sonra İbn Revâha aldı ve o da şehit düştü" (Sahîh-i Buhârî 4262). Siyer kitapları ise son anlarını ayrıntılı anlatır.

SİYER NOTU: "EY NEFSİM…"

İbn İshak'a göre İbn Revâha atının üzerinde sancağı aldı ve ***bir an tereddüt etti***. Bunun üzerine kendi nefsine şiirle şöyle seslendi: ***"Yemin ettim ey nefsim, ineceksin (savaşa) —ister gönüllü ister zorla. İnsanlar haykırdı ve savaşa hazırlandı; neden seni cennetten hoşlanmıyor görüyorum?"*** Sonra atından indi ve şehit düşünceye kadar savaştı.

Bu şiir muttasıl senedi olmayan ***bir siyer rivayetidir***. Fakat çok insanî bir şeyi tasvir eder: ***içindeki korkuyla mücadele eden*** ve ona galip gelen büyük bir sahâbî.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

İbn Revâha, şiiri Mekke kapısında başkalarını coşturan bir şairdi. Mûte'de ise şiiri ***kendi nefsini coşturmak*** için kullandı. En ince cihad budur: ***cihâdü'n-nefs*** —kalp ağır gelse de nefsi Allah'ın razı olduğu şeyi yapmaya zorlamak.

Resûlullah ﷺ nefsine hâkim olan hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Güçlü kimse güreşte yenen değildir; asıl güçlü, öfke anında nefsine hâkim olandır"*** (Sahîh-i Buhârî 6114). Savaş meydanında korkuya hâkim olmak da aynı güçtür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALLAH'IN KILIÇLARINDAN BİR KILIÇ

Tayin edilen üç komutan şehit düşmüştü. Resûlullah ﷺ dördüncü bir komutan belirlememişti. O kritik anda ordu ***Hâlid b. Velîd'i*** seçti —Uhud'da Kureyş süvarilerinin Müslümanlara karşı saldırısını yöneten ve Mûte'den sadece birkaç ay önce Müslüman olan adamı.

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1246

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ـ وَإِنَّ عَيْنَىْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَتَذْرِفَانِ ـ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ إِمْرَةٍ فَفُتِحَ لَهُ

TERCÜME:

Enes b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"Sancağı Zeyd aldı ve şehit düştü; sonra Ca'fer aldı ve şehit düştü; sonra Abdullah b. Revâha aldı ve şehit düştü"** —o sırada Resûlullah'ın ﷺ iki gözü yaşlar döküyordu— **"sonra sancağı** *emir tayin edilmeden* **Hâlid b. Velîd aldı ve ona fetih nasip oldu."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Ma'mar ← 'Abd al-Warith b. Sa'id ← Ayyub al-Sakhtiyani ← Humaid b. Hilal ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cenâiz, Kişinin Ölünün Ailesine Ölüm Haberini Bizzat Vermesi Bâbı, Hadis No. 1246.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1246

BU HADİSİN DERSLERİ

"Emir tayin edilmeden" (*min gayri imretin*) —Hâlid'i Resûlullah ﷺ tayin etmemiş, meydanda sahâbîler seçmişti. İbn Hacer bu hadisin, tayin edilen yönetici bulunmadığında ve durum zorunlu kıldığında ***cemaatin maslahat için bir lider seçebileceğine*** ve bu davranışın Resûlullah ﷺ tarafından onaylandığına delil olduğunu zikreder.

SİYER NOTU: HÂLİD NASIL SEÇİLDİ?

İbn İshak'a göre İbn Revâha şehit düştükten sonra sancağı ***Sâbit b. Akrem*** (Belî kabilesinden, Benî Aclân'ın müttefiki) aldı ve şöyle seslendi: "Ey Müslümanlar, aranızdan bir adam üzerinde birleşin!" Onlar, "Sen ol" dediler. O, "Bunu yapmam" dedi. Bunun üzerine Hâlid b. Velîd üzerinde ittifak ettiler.

Bu ayrıntı ***bir siyer rivayetidir***; sahih olan, Hâlid'in sancağı "emir tayin edilmeden" aldığı ve ona fetih nasip olduğudur.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Sâbit b. Akrem'in tavrına dikkat edin: sancağı tutuyordu, fakat ***makam için yarışmadı***. Onu savaş ilminde daha ehil olana teslim etti. İslâm'da liderliğin âdâbı budur: makam bir emanettir, övünç vesilesi değil.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KIRILAN DOKUZ KILIÇ

Hâlid'in komutasındaki çarpışma ne kadar şiddetliydi? Bunu bizzat kendisi kısa ama her şeyi anlatan tek bir cümleyle aktarır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4265

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ سَمِعْتُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، يَقُولُ لَقَدِ انْقَطَعَتْ فِي يَدِي يَوْمَ مُوتَةَ تِسْعَةُ أَسْيَافٍ، فَمَا بَقِيَ فِي يَدِي إِلاَّ صَفِيحَةٌ يَمَانِيَةٌ.

TERCÜME:

Kays b. Ebî Hâzim dedi ki: Hâlid b. Velîd'i رضى الله عنه şöyle derken işittim: **"Mûte günü elimde dokuz kılıç kırıldı; elimde Yemen işi geniş bir kılıçtan başkası kalmadı."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim al-Fadl b. Dukain ← Sufyan al-Thauri ← Isma'il b. Abi Khalid ← Qais b. Abi Hazim ← Khalid b. al-Walid رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4265; ayrıca No. 4266.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4265

BU HADİSİN DERSLERİ

Dokuz kılıç kırıldı, bir adamın elinde, bir günde. Yalnızca geniş bir Yemen kılıcı (*safîha yemâniyye*) dayandı. İbn Hacer bunun ***çarpışmanın ne kadar şiddetli olduğunu*** ve Hâlid'in bizzat ne kadar çok düşmanla karşılaştığını gösterdiğini açıklar.

SİYER NOTU: HÂLİD'İN STRATEJİSİ

Vâkıdî'ye ve bazı tarihçilere göre Hâlid akşama kadar savaştı, sonra gece ***safları yeniden düzenledi***: sağ kanadı sola, ön safı arkaya aldı ve askerlerin bir kısmına arkadan toz kaldırmalarını emretti. Sabah olunca Roma ordusu yeni yüzler görüp Medine'den yardım geldiğini sandı. Korkuya kapıldılar ve Hâlid ***İslâm ordusunu selâmetle geri çekmeyi*** başardı.

Bu strateji ayrıntıları ***siyer kitaplarındaki bilgilerdir*** ve sahih hadislerde geçmez. Tarihçiler ayrıntılarında ihtilaf etmiştir; fakat Hâlid'in ordunun büyük kısmını kurtardığında ittifak ederler.

KAYNAK:

Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Wikipedia, "Khalid ibn al-Walid". https://en.wikipedia.org/wiki/Khalid_ibn_al-Walid

Uhud'da Hâlid askerî dehasını Müslümanlara ***karşı*** kullanmıştı. Mûte'de aynı deha onları ***kurtarmak için*** kullanıldı. İslâm insanın yeteneğini atmaz; ***onun yönünü hayra çevirir***. Resûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Câhiliyede sizin en hayırlılarınız, dini anladıkları takdirde İslâm'da da en hayırlılarınızdır" (Sahîh-i Buhârî 3493).

HABERDEN ÖNCE GELEN HABER

Çarpışma bin kilometreden daha uzakta, Şam diyarında olurken Resûlullah ﷺ Medine'deydi. Ne hızlı bir at, ne bir haberci, ne de bir iletişim aracı vardı. Yine de minbere çıktı ve olmakta olanı haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4262

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم نَعَى زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَابْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ، قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ فَقَالَ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَ جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ـ وَعَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ ـ حَتَّى أَخَذَ الرَّايَةَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ.

TERCÜME:

Enes'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Nebî ﷺ, Zeyd, Ca'fer ve İbn Revâha'nın ölüm haberini insanlara ***onlarla ilgili haber gelmeden önce*** verdi. Şöyle buyurdu: **"Sancağı Zeyd aldı ve şehit düştü; sonra Ca'fer aldı ve şehit düştü; sonra İbn Revâha aldı ve şehit düştü"** —o sırada iki gözü yaşlar döküyordu— **"nihayet sancağı** *Allah'ın kılıçlarından bir kılıç* **aldı ve Allah onlara fetih nasip etti."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Waqid ← Hammad b. Zaid ← Ayyub al-Sakhtiyani ← Humaid b. Hilal ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4262; ayrıca No. 1246, 2798, 3063 ve 3757.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4262

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis açık bir ***mucize*** içerir: Resûlullah ﷺ üç komutanın ölümünü doğru sırayla ve Hâlid eliyle gelen fethi, haber gelmeden ***önce*** bildirdi. Âlimler bunu nübüvvet delilleri (*delâilü'n-nübüvve*) arasında sayar; çünkü bu bilgi ancak vahiyle mümkündür.

Bu hadis Hâlid'e kalıcı bir lakap da vermiştir: ***"Allah'ın kılıçlarından bir kılıç"*** (*seyfün min süyûfillâh*). *Seyfullah* lakabı Mûte'de doğdu —Hâlid'in Müslüman olarak katıldığı ilk savaşta.

Resûlullah'ın ﷺ bu haberi verirken içinde bulunduğu hâle de dikkat edin: ***"ve iki gözü yaşlar döküyordu."*** Ümmetin en güçlü önderi, ashâbına karşı kalbi en yumuşak olanıydı.

BİR MEDEDÎ VE KOMUTANA İTAAT

Mûte ordusunda ***mededî*** (yardımcı asker) olarak gelen Yemenli bir adam vardı. Avf b. Mâlik رضى الله عنه,

Ebû Dâvûd'un rivayetinde (No. 2719, Elbânî sahih saymıştır) bu adamın yanında yalnızca bir kılıç bulunduğunu anlatır. Kesilen bir devenin derisinden kendine kalkan yaptı. Çarpışmada kızıl atlı, eğeri ve silahları altın kaplamalı bir Romalı süvari Müslümanlara şiddetle saldırıyordu; mededî bir kayanın arkasına saklandı, atının ayak sinirlerini kesti ve onu öldürdü.

Komutan olan Hâlid, öldürülen düşmanın eşyalarını (*seleb*) çok bularak kendisi aldı. İmam Müslim sonrasında olanları rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1753

وَحَدَّثَنِي أَبُو الطَّاهِرِ، أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ سَرْحٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ قَتَلَ رَجُلٌ مِنْ حِمْيَرَ رَجُلاً مِنَ الْعَدُوِّ فَأَرَادَ سَلَبَهُ فَمَنَعَهُ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَكَانَ وَالِيًا عَلَيْهِمْ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ لِخَالِدٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُعْطِيَهُ سَلَبَهُ. قَالَ اسْتَكْثَرْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ ادْفَعْهُ إِلَيْهِ. فَمَرَّ خَالِدٌ بِعَوْفٍ فَجَرَّ بِرِدَائِهِ ثُمَّ قَالَ هَلْ أَنْجَزْتُ لَكَ مَا ذَكَرْتُ لَكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَسَمِعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَاسْتَغْضَبَ فَقَالَ لاَ تُعْطِهِ يَا خَالِدُ لاَ تُعْطِهِ يَا خَالِدُ هَلْ أَنْتُمْ تَارِكُونَ لِي أُمَرَائِي إِنَّمَا مَثَلُكُمْ وَمَثَلُهُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتُرْعِيَ إِبِلاً أَوْ غَنَمًا فَرَعَاهَا ثُمَّ تَحَيَّنَ سَقْيَهَا فَأَوْرَدَهَا حَوْضًا فَشَرِعَتْ فِيهِ فَشَرِبَتْ صَفْوَهُ وَتَرَكَتْ كَدَرَهُ فَصَفْوُهُ لَكُمْ وَكَدَرُهُ عَلَيْهِمْ.

TERCÜME:

Avf b. Mâlik'ten رضى الله عنه rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Himyer'den bir adam bir düşmanı öldürdü ve onun eşyalarını (*seleb*) almak istedi; fakat onların komutanı olan Hâlid b. Velîd buna engel oldu. Avf b. Mâlik Resûlullah'a ﷺ gelip durumu haber verdi. Resûlullah Hâlid'e, "Selebi ona vermene engel olan nedir?" diye sordu. Hâlid, "Onu çok buldum, ey Allah'ın Resûlü" dedi. Resûlullah, "Onu ona ver" buyurdu. Sonra Hâlid, Avf'ın yanından geçti; Avf onun ridâsını çekerek, "Sana Resûlullah'tan ﷺ söylediğimi yerine getirmedim mi?" dedi. Resûlullah ﷺ bunu duydu, öfkelendi ve şöyle buyurdu: **"Ona verme ey Hâlid! Ona verme ey Hâlid!** *Benim tayin ettiğim emirleri (kınanmaya) bırakacak mısınız?* **Sizin ve onların misali, deve veya koyun gütmekle görevlendirilen bir adamın misali gibidir: onları güder, sulama vaktini gözetir ve bir havuza götürür. Hayvanlar suyun duru kısmını içer, bulanık kısmını bırakır. Duru olan sizin içindir, bulanığı ise onlara kalır."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Tahir Ahmed b. 'Amr b. Sarh ← 'Abdullah b. Wahb ← Mu'awiyah b. Salih ← 'Abdurrahmân b. Jubair b. Nufair ← babası Jubair b. Nufair ← 'Auf b. Malik al-Aşja'i رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim rivayet etmiştir: Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Katilin Maktulün Selebine Hak Kazanması Bâbı, Hadis No. 1753a. Ebû Dâvûd'un rivayetinde (No. 2719) Avf bu olayın Mûte gazvesinde olduğunu söyler.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1753a

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis dengeli iki ders verir. ***Birincisi***, askerin hakkı korunur: Resûlullah ﷺ Hâlid'e selebi geri vermesini emretti. ***İkincisi***, Avf bu kararı Hâlid'i herkesin önünde mahcup etmek için kullanınca, Resûlullah ﷺ kararı ***geri aldı*** ve şöyle buyurdu: "Benim tayin ettiğim emirleri (kınanmaya) bırakacak mısınız?"

Hadisteki havuz misali çok güzeldir: halk ***duru suyu*** (iyiliği) alır, yöneticiler ise ***bulanık suyu*** (yükü ve kınamayı) üstlenir. O hâlde halk yöneticilerin yükünü hakaretle artırmamalıdır. Uyarmak olur, ama edeple; hak istemek olur, ama onur kırmadan. Hanefî Notu: Hanefî mezhebinde seleb, ancak komutan önceden "Kim bir düşman öldürürse onun selebi kendisinindir" diye ilan etmişse (tenfîl) katile ait olur; aksi hâlde genel ganimete dahil edilir. Bu hadis de selebi verme yetkisinin komutana ait olduğunu gösterir.

RESÛLULLAH'IN GÖZYAŞLARI ﷺ

Sonunda resmî haber Medine'ye ulaştı. Âişe رضى الله عنها o sıradaki Resûlullah'ın ﷺ evindeki havayı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4263

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ، قَالَ أَخْبَرَتْنِي عَمْرَةُ، قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ تَقُولُ لَمَّا جَاءَ قَتْلُ ابْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ ـ رضى الله عنهم ـ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُعْرَفُ فِيهِ الْحُزْنُ ـ قَالَتْ عَائِشَةُ ـ وَأَنَا أَطَّلِعُ مِنْ صَائِرِ الْبَابِ ـ تَعْنِي مِنْ شَقِّ الْبَابِ ـ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ أَىْ رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ قَالَ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ قَالَ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ قَدْ نَهَيْتُهُنَّ. وَذَكَرَ أَنَّهُ لَمْ يُطِعْنَهُ قَالَ فَأَمَرَ أَيْضًا فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ غَلَبْنَنَا. فَزَعَمَتْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ فَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ مِنَ التُّرَابِ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَرْغَمَ اللَّهُ أَنْفَكَ، فَوَاللَّهِ مَا أَنْتَ تَفْعَلُ، وَمَا تَرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْعَنَاءِ.

TERCÜME:

Amre dedi ki: Âişe'yi رضى الله عنها şöyle derken işittim: İbn Hârise, Ca'fer b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın رضى الله عنهم öldürüldüğü haberi gelince ***Resûlullah ﷺ oturdu ve yüzünde hüzün belirdi.*** Âişe dedi ki: Ben kapı aralığından bakıyordum. Bir adam gelip, "Ey Allah'ın Resûlü, Ca'fer'in kadınları…" dedi ve onların ağlamalarından söz etti. Resûlullah ona onları men etmesini emretti. Adam gitti, sonra tekrar gelip, "Onları men ettim" dedi ve kendisini dinlemediklerini söyledi. Resûlullah ona yine emretti. Adam gitti, sonra gelip, "Vallahi bize galip geldiler" dedi. Âişe, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu söyledi: **"Öyleyse ağızlarına toprak saç."** Âişe dedi ki: Ben (o adama) dedim ki: "Allah burnunu yere sürtsün! Vallahi ne sana emredileni yaptın, ne de Resûlullah'ı ﷺ sıkıntıdan kurtardın."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← 'Abd al-Wahhab al-Thaqafi ← Yahya b. Sa'id al-Ansari ← 'Amrah bint 'Abdurrahmân ← 'Aişah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Şam Topraklarındaki Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4263; ayrıca No. 1299.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4263

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ ***oturdu ve yüzünde hüzün belirdi***. Hüzün imanın zayıflığı değil, diri bir kalbin işaretidir.

İmam Buhârî aynı hadisi Kitâbü'l-Cenâiz'de şu bâb altında zikretmiştir: "Musibet anında oturup hüznü belli olan kimse" (No. 1299).

Fakat Resûlullah ***ağıt yakmayı*** (*niyâha*) —bağırarak ağlamayı, feryat etmeyi ve ölüyü aşırı biçimde sayıp dökmeyi— yasakladı. Âlimler "ağızlarına toprak saç" emrinin, ağıtın ***ne kadar şiddetle yasaklandığını*** göstermek için kullanılmış bir ifade olduğunu, harfiyen uygulanacak bir emir olmadığını açıklar. Gözyaşıyla ağlamak caizdir; ağıt yakmak caiz değildir.

Kur'an musibet anında doğru tavrı öğretir: ***"Biz Allah'a aitiz ve şüphesiz O'na döneceğiz"*** (Bakara 2:156) — İbn Kesîr Tefsiri 2:156.

Ve onların mükâfatı: ***"İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır"*** (Bakara 2:157) — İbn Kesîr Tefsiri 2:157.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CA‘FER’İN AİLESİNE YEMEK

Ca‘fer’in evinde Esmâ bint Umeys kocasının ölüm haberini küçük çocuklarıyla birlikte aldı. Resûlullah ﷺ sadece taziyede bulunmakla kalmadı; kendi ailesine ***pratik bir talimat*** verdi:

HADİS — SÜNEN-İ TİRMİZÎ, NO. 998

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالاَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ لَمَّا جَاءَ نَعْىُ جَعْفَرٍ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم اصْنَعُوا لأَهْلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَإِنَّهُ قَدْ جَاءَهُمْ مَا يَشْغَلُهُمْ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ca‘fer’den رضى الله عنهما rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Ca‘fer’in ölüm haberi gelince Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **“Ca‘fer’in ailesi için yemek yapın;** *çünkü onlara kendilerini meşgul eden bir şey gelmiştir.*”

SENED İmam Tirmizî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Mani‘ ve ‘Ali b. Hujr ← Sufyan b. ‘Uyainah ← Ja‘far b. Khalid ← babası Khalid b. Sarah ← ‘Abdullah b. Ja‘far رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Tirmizî rivayet etmiştir: Câmi‘u’t-Tirmizî, Kitâbü’l-Cenâiz, Ölü Sahiplerine Yapılan Yemek Hakkında Gelenler Bâbı, Hadis No. 998; ayrıca Ebû Dâvûd No. 3132.

DERECE: HASEN — İmam Tirmizî hasen saymıştır; Ebû Dâvûd da (No. 3132) rivayet etmiş, Şeyh Elbânî hasen saymıştır.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:998

BU HADİSİN DERSLERİ

Taziyede ***sünnet*** budur: komşular ve akrabalar ölü sahiplerine yemek hazırlar; çünkü onlar musibetle meşguldür ve yemek yapacak durumda değildir. İmam Tirmizî, bazı ilim ehlinin bunu müstehap gördüğünü ve bunun İmam Şâfiî’nin görüşü olduğunu kaydeder. Bunun tersi —ölü sahiplerinin misafirler için yemek hazırlamakla yüklenmesi— bu hadisin ruhuna aykırıdır.

Abdullah b. Ca‘fer, Ebû Dâvûd’un rivayetinde (No. 4192, Elbânî sahih saymıştır) Resûlullah’ın ﷺ Ca‘fer’in ailesine ***üç gün*** mühlet verdiğini, sonra yanlarına gelip şöyle buyurduğunu anlatır: ***“Bugünden sonra kardeşime ağlamayın.”*** Ca‘fer’in çocuklarının getirilmesini istedi —“kuş yavruları gibi yanına getirildik”— sonra bir berber çağırıp başlarını tıraş ettirdi.

Bu üç günlük süre, eş dışındakiler için ***yas tutmanın hükmüne*** esas olmuştur: üç günü geçmez. Resûlullah ﷺ yetimlerin başını ***yeni bir başlangıcın*** işareti olarak ve onlara bizzat kendisinin bakacağını göstermek için tıraş ettirdi. Yetime şefkat sözde kalmaz, davranışa dönüşür.

"BİLAKİS ONLAR DİRİDİR"

Mûte'de şehit düşen Zeyd, Ca'fer, İbn Revâha ve diğer sahâbîlerin akıbeti nedir? Kur'an kesin bir cevap verir:

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ 3:169–171

وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾

Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis Rableri katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar, arkalarından kendilerine ulaşamayan kimselere, kendilerine korku olmadığını ve kendilerinin üzülmeyeceklerini müjde etmek isterler.

فَرِحِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِٱلَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا۟ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

Onlar Allah'tan olan bir nimeti, bolluğu ve Allah'ın, müminlerin ecrini zayi etmeyeceğini müjdelemek isterler.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/3:169-171

Sahâbîler bizzat bu âyetin anlamını sormuştu. Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه Resûlullah'ın ﷺ cevabını rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1887

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ كِلاَهُمَا عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ، ح وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، وَعِيسَى بْنُ يُونُسَ، جَمِيعًا عَنِ الأَعْمَشِ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا أَسْبَاطٌ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ قَالاَ حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ سَأَلْنَا عَبْدَ اللَّهِ عَنْ هَذِهِ الآيَةِ، { وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ} قَالَ أَمَا إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ أَرْوَاحُهُمْ فِي جَوْفِ طَيْرٍ خُضْرٍ لَهَا قَنَادِيلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ ثُمَّ تَأْوِي إِلَى تِلْكَ الْقَنَادِيلِ فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمُ اطِّلاَعَةً فَقَالَ هَلْ تَشْتَهُونَ شَيْئًا قَالُوا أَىَّ

شَيْءٍ نَشْتَهِي وَنَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا فَفَعَلَ ذَلِكَ بِهِمْ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوا مِنْ أَنْ يُسْأَلُوا قَالُوا يَا رَبِّ نُرِيدُ أَنْ تَرُدَّ أَرْوَاحَنَا فِي أَجْسَادِنَا حَتَّى نُقْتَلَ فِي سَبِيلِكَ مَرَّةً أُخْرَى. فَلَمَّا رَأَى أَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوا.

TERCÜME:

Mesrûk dedi ki: Abdullah'a (b. Mes'ûd) şu âyeti sorduk: *"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar"* (Âl-i İmrân 3:169). Dedi ki: Bilin ki biz bunu (Resûlullah'a ﷺ) sorduk, o da şöyle buyurdu: **"Onların ruhları yeşil kuşların içindedir; onların Arş'a asılı kandilleri vardır. Cennette dilediği yerde serbestçe dolaşır, sonra o kandillere döner.** Rableri onlara bakar ve, 'Bir şey ister misiniz?' der. Onlar, 'Cennette dilediğimiz yerde dolaşırken daha ne isteyelim?' derler. Allah bunu onlara üç kez yapar. Sorulmaya devam edileceklerini görünce, ***'Ey Rabbimiz! Ruhlarımızı bedenlerimize geri döndürmeni istiyoruz ki senin yolunda bir kez daha öldürülelim'*** derler. Allah onların hiçbir ihtiyaçları olmadığını görünce bırakılırlar."

SENED İmam Müslim'in birkaç yoldan rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Yahya ve Ebû Bakr b. Abi Şaibah ← Ebû Mu'awiyah; ve Ishaq b. Ibrahim ← Jarir b. 'Abd al-Hamid ve 'Isa b. Yunus ← al-A'maş; ve Muhammed b. 'Abdillah b. Numair ← Asbat b. Muhammed ve Ebû Mu'awiyah ← al-A'maş ← 'Abdullah b. Murrah ← Masruq b. al-Ajda' ← 'Abdullah b. Mas'ud رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim rivayet etmiştir: Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-İmâre, Şehitlerin Ruhlarının Cennette Olduğunun Beyanı Bâbı, Hadis No. 1887.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1887

BU HADİSİN DERSLERİ

Şehitlerin hayatı ***özel bir berzah hayatıdır***; dünya hayatından da sıradan ölülerin hâlinden de farklıdır. İbn Kesîr, mü'minlerin ruhlarının genel olarak cennette olduğunu, şehitlerin ruhlarının ise ***yeşil kuşların içinde bulunma*** ve cennette serbestçe dolaşma ile şereflendirildiğini açıklar.

Başka bir âyet şöyle der: ***"Bilakis onlar diridirler, fakat siz farkında olmazsınız"*** (Bakara 2:154) — İbn Kesîr Tefsiri 2:154.

ŞEHİTLERİN ARZUSU

İbn Mes‘ûd hadisinde şehitler, Allah yolunda ***bir kez daha öldürülmek*** için dünyaya döndürülmeyi isterler. Enes b. Mâlik رضى الله عنه benzer bir sözü rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2817

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ، قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الأَرْضِ مِنْ شَىْءٍ، إِلاَّ الشَّهِيدُ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik’ten رضى الله عنه, Nebî’den ﷺ şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: **“Cennete giren hiç kimse, yeryüzündeki her şey kendisinin olsa bile dünyaya dönmek istemez;** *şehit hariç*. **O, gördüğü ikram sebebiyle dünyaya dönüp on kez öldürülmeyi arzu eder.”**

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar (Muhammed b. Ja‘far) ← Şu‘bah b. al-Hajjaj ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Cihâd ve’s-Siyer, Mücâhidin Dünyaya Dönmeyi Temenni Etmesi Bâbı, Hadis No. 2817.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2817

BU HADİSİN DERSLERİ

Cennet ehli, dünyanın bütün varlığı verilse bile oraya dönmek istemez —***şehit hariç***, gördüğü ikram sebebiyle. Mûte’deki sahâbîlerin cesaretini açıklayan budur: onlar Allah yolunda ölümü bir kayıp olarak değil, ***şerefe açılan bir kapı*** olarak gördüler.

AHZÂB SÛRESİ 33:23

مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ رِجَالٞ صَدَقُواْ مَا عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ عَلَيۡهِۖ فَمِنۡهُم مَّن قَضَىٰ نَحۡبَهُۥ وَمِنۡهُم مَّن يَنتَظِرُۖ وَمَا بَدَّلُواْ تَبۡدِيلٗا ٢٣

İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/33:23

Bu âyet Mûte sahâbîlerini tam olarak tasvir eder: Zeyd, Ca'fer ve İbn Revâha ***sözlerini yerine getirdiler***; Hâlid ve diğerleri ise ***sıralarını beklediler*** —ve "sözlerini hiçbir şekilde değiştirmediler".

Not: Şehadetin faziletine dair hadisler, meşru bir otoritenin önderliğinde, Allah'ın kelimesini yüceltme niyetiyle ve şeriatın belirlediği savaş âdâbına uyularak yapılan meşru cihadı ifade eder. Bunlar sivillere yönelik şiddete veya şer'î hükümleri çiğneyen ferdî eylemlere gerekçe yapılamaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAFER Mİ, GERİ ÇEKİLME Mİ?

Mûte bir zafer miydi, yoksa yenilgi mi? Bu soru tarihçiler arasında eskiden beri tartışılır. Resûlullah ﷺ bizzat şöyle buyurdu: ***"nihayet Allah onlara fetih nasip etti"*** (Sahîh-i Buhârî 4262) ve ***"ona fetih nasip oldu"*** (Sahîh-i Buhârî 1246).

GÖRÜŞLER	DELİL
Zafer (fetih)	Resûlullah'ın ﷺ sözü; küçük ordu büyük imparatorluktan kurtuldu
Başarılı geri çekilme	Hâlid orduyu düşman takip etmeden kurtardı
Meydanın bir kısmında zafer	Bazı rivayetler düşmanın da geri çekildiğini söyler
Yenilgi (Roma kaynakları)	Bizans kaynakları bunu kendi zaferleri sayar

SİYER NOTU: "EY KAÇANLAR!"

İbn İshak'a göre ordu Medine'ye dönünce bazıları onlara toprak saçarak, "Ey kaçanlar (*furrâr*), Allah yolunda kaçtınız!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Onlar kaçanlar değil, inşallah yeniden saldıracak olanlardır (kurrâr)."***

Bu rivayet senedi tartışmalı ***bir siyer bilgisidir***. Akıllıca bir geri çekilmenin savaştan kaçmak olmadığını göstermek için sıkça zikredilir; bu, Allah'ın Enfâl 8:16'da "savaş taktiği gereği" geri çekileni istisna etmesine uygundur.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mûte Gazvesi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. Wikipedia, "Battle of Mu'tah". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Mu%27tah

Çarpışmanın sonucu hakkındaki görüş ne olursa olsun, Mûte'nin etkisi çok büyüktü. Kuzeydeki Arap kabileleri Müslümanları ***saygı duyulan bir güç*** olarak görmeye başladı; çünkü üç bin kişi Roma'nın karşısına çıkmaya cesaret etmişti. Dört ay sonra Mekke fethedildi; birkaç yıl sonra ise Hâlid bizzat Şam'daki Roma hâkimiyetine son veren Yermük Savaşı'nda İslâm ordusuna komuta etti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜSÂME: MİRAS KALAN SANCAK

Zeyd b. Hârise Mûte'de şehit düştü, fakat hikâyesi orada bitmedi. Oğlu ***Üsâme b. Zeyd*** رضى الله عنهما Resûlullah'ın ﷺ evinde büyüdü ve ***"Resûlullah'ın sevgilisinin sevgili oğlu"*** (*el-hibb ibnü'l-hibb*) diye anıldı. Mûte'den yaklaşık üç yıl sonra, ömrünün son günlerinde Resûlullah ﷺ Şam diyarına bir ordu hazırladı ve o sırada henüz çok genç olan Üsâme'yi komutan tayin etti.

Bazıları, daha önce Zeyd'in emirliğine itiraz ettikleri gibi bu tayine de itiraz etti. Resûlullah'ın ﷺ cevabını üçüncü bölümde okuduk: ***"Allah'a yemin ederim ki o (Zeyd) emirliğe gerçekten layıktı... bu (Üsâme) de ondan sonra insanların bana en sevgililerindendir"*** (Sahîh-i Buhârî 3730; ayrıca bk. No. 4469).

SİYER NOTU: ÜSÂME'NİN MÛTE TOPRAKLARINA SEFERİ

İbn Sa'd'a ve siyer kitaplarına göre Resûlullah ﷺ Üsâme'ye orduyu ***Belkâ*** bölgesine —babasının Mûte'de şehit düştüğü yere— kadar götürmesini emretti. Ordu, Resûlullah ﷺ hastalanıp vefat ettiği için ertelendi; sonra Ebû Bekir رضى الله عنه, bazı sahâbîler ertelenmesini önerdiği hâlde, onu halifeliğinin ilk işi olarak gönderdi.

Bu varış yeri ve olay ayrıntıları ***siyer kitaplarındaki bilgilerdir***; sahih olan, Üsâme'nin tayini ve Resûlullah'ın ﷺ onu savunmasıdır.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
Wikipedia, "Usama ibn Zayd". https://en.wikipedia.org/wiki/Usama_ibn_Zayd

Ders: Bir babanın fedakârlığı ***boşa gitmez***. Zeyd'in elinden Mûte'de düşen sancağı oğlu yeniden kaldırdı. Resûlullah ﷺ ümmete şehit ailelerine değer vermeyi ve yaşları küçük olsa da liyakatli genç nesle fırsat tanımayı öğretti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUGÜN MÛTE

Bugün Mûte, ***Ürdün'ün Kerek*** vilayetinde bir kasabadır ve adı ***Mûte Üniversitesi'nde*** yaşatılır. Yakınındaki Mezâr bölgesinde, Mûte şehitlerine —Ca'fer b. Ebî Tâlib, Zeyd b. Hârise ve Abdullah b. Revâha dahil— nispet edilen bir türbe ve cami külliyesi bulunur.

SİYER NOTU: MEZÂR'DAKİ TÜRBELER

Tarihî kaynaklara göre asıl türbe yapısı milâdî 13. yüzyılda Memlük Sultanı ***Baybars***'ın emriyle inşa edilmiş, 1930'larda yeniden yapılmış; bugünkü külliye ise 1997'de inşa edilmiştir. Zeyd b. Hârise'nin kabri Ca'fer'in kabriyle aynı alandadır; Abdullah b. Revâha'nın kabri ise yakınındadır.

Kabir ziyareti, âhireti hatırlamak ve ölülere dua etmek için sünnettir. Ancak âlimler ziyaretin Resûlullah'ın ﷺ öğrettiği âdâba —selâm vermek ve onlara dua etmek— uygun olarak, ***kabirdekilerden bir şey istemeden*** yapılmasını hatırlatır.

KAYNAK:

Wikipedia, "Mausoleum of Ja'far ibn Abi Talib". https://en.wikipedia.org/wiki/Mausoleum_of_Ja%27far_ibn_Abi_Talib
Wikipedia, "Mausoleum of Abdullah ibn Rawahah".
https://en.wikipedia.org/wiki/Mausoleum_of_Abdullah_ibn_Rawahah

Kabir ziyaretinin âdâbını bizzat Resûlullah ﷺ öğretmiştir: ***"Selâm size ey mü'min ve Müslümanlar diyarının sakinleri! İnşallah biz de size katılacağız. Allah'tan bizim ve sizin için âfiyet dilerim"*** (Sahîh-i Müslim 975).

MÛTE SAVAŞI KISSASININ KAYNAKLARI

Önceki kitaplarda olduğu gibi, bu e-kitaptaki Mûte kıssası önce ***sahih hadisler*** üzerine kurulmuş, sonra açıkça işaretlenmiş ***siyer rivayetleriyle*** tamamlanmıştır.

OLAY	KAYNAK
Üç komutanın tayini	Sahîh-i Buhârî 4261
Ca'fer'in önden aldığı yaralar	Sahîh-i Buhârî 4260, 4261
"İki kanat sahibi" lakabı	Sahîh-i Buhârî 4264, 3709
Hâlid'in sancağı emir tayin edilmeden alması	Sahîh-i Buhârî 1246
Kırılan dokuz kılıç	Sahîh-i Buhârî 4265, 4266
Haberin ulaşmadan önce bildirilmesi	Sahîh-i Buhârî 4262
Mededî ve seleb kıssası	Sahîh-i Müslim 1753; Ebû Dâvûd 2719
Resûlullah'ın ﷺ hüznü; ağıt yasağı	Sahîh-i Buhârî 4263, 1299
Ca'fer'in ailesine yemek	Câmi'u't-Tirmizî 998 (hasen)
Öldürülen elçi; düşman sayısı; Maan'daki konuşma	Siyer kitapları (İbn İshak, Vâkıdî)
İbn Revâha'nın şiiri; Hâlid'in stratejisi; "kurrâr"	Siyer kitapları

Bu e-kitap İsrâiliyyat'a veya açıkça uydurma rivayetlere ***yer vermez***. Siyer rivayetleri, tarihî tabloyu tamamlamak için durumları belirtilerek sunulmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZÂTÜ'S-SELÂSİL SERİYYESİ: MÛTE'DEN SONRA

Mûte Savaşı ordunun Medine'ye dönüşüyle bitmedi. Yarımadanın kuzeyindeki Arap kabileleri —özellikle Şam sınırında yaşayan ve Roma ile müttefik olan Kudâa kabileleri— artık Müslümanlara yeni bir gözle bakıyordu. Bunların bir kısmının Medine'ye saldırmak için toplandığı haber verildi. Mûte'den yaklaşık bir ay sonra Resûlullah ﷺ onlara doğru Zâtü's-Selâsil Seriyyesi olarak bilinen bir birlik gönderdi.

SİYER NOTU: AMR B. ÂS'IN BİRLİĞİ

İbn İshak, İbn Sa'd ve Vâkıdî'ye göre bu seriyye hicrî 8. yılın Cemâziyelâhir ayında oldu. Resûlullah ﷺ sadece birkaç ay önce Müslüman olan Amr b. Âs'ı yaklaşık üç yüz kişiye komutan tayin etti. Zâtü's-Selâsil adı, Vâdi'l-Kurâ'nın ötesinde Cüzâm topraklarındaki Selsel adlı bir su kaynağıyla ilişkilendirilir.

Siyer kitapları Amr'ın, baba tarafından ninesi Kudâa kabilelerinden biri olan Belî kabilesinden olduğu için seçildiğini —bu akrabalığın onların kalplerini yumuşatması için— zikreder. Amr düşmanın daha kalabalık olduğunu görünce yardım istedi; Resûlullah ﷺ da aralarında Ebû Bekir ve Ömer'in رضى الله عنهما bulunduğu yaklaşık iki yüz kişiyle Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı gönderdi.

Bu tarih, sayı ve yer adı ayrıntıları siyer kitaplarındaki bilgilerdir. Sahih olan, Amr b. Âs'ın Zâtü's-Selâsil ordusunun komutanı olduğudur (Sahîh-i Buhârî 4358).

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye — Zâtü's-Selâsil Gazvesi; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, Zâtü's-Selâsil Gazvesi Bâbı.

KİM KİME KOMUTA EDECEK?

Ebû Ubeyde gelince bir soru ortaya çıktı: namazı kim kıldıracak ve birliğe kim komuta edecekti? Siyer kitaplarına göre Amr, Ebû Ubeyde kendisine yardım olarak geldiği için komutanın kendisi olduğunu söyledi. Yumuşaklığıyla tanınan Ebû Ubeyde, Resûlullah'ın ﷺ onlara ihtilafa düşmemelerini tavsiye ettiğini söyleyerek bunu kabul etti. Böylece namazı Amr kıldırdı; arkasında Ebû Bekir, Ömer ve Ebû Ubeyde durdu.

Bu kıssa siyer rivayetidir; fakat anlamı tayin edilen komutana itaate dair sahih hadislerle uyumludur. Ayrıca bir işte liderliğin, arkasında makam ve İslâm'daki öncelik bakımından daha faziletli kimseler bulunsa bile, o işe en uygun olana verildiğini öğretir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"EN ÇOK KİMİ SEVERSİN?"

HADİS: ZÂTÜ'S-SELÂSİL'DEN SONRA AMR'IN SORUSU

Ebû Osman en-Nehdî'nin rivayetine göre Resûlullah ﷺ Amr b. Âs'ı Zâtü's-Selâsil ordusuna komutan olarak gönderdi. Amr dedi ki: Yanına gelip sordum: "İnsanların sana en sevgilisi kimdir?" Buyurdu ki: "Âişe." Dedim ki: "Erkeklerden?" Buyurdu ki: "Babası." Dedim ki: "Sonra kim?" Buyurdu ki: "Ömer." Sonra birkaç adam daha saydı. Beni en sona koyar diye korkup sustum.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4358, Zâtü's-Selâsil Gazvesi Bâbı'nda; ayrıca Sahîh-i Buhârî 3662.

Amr yeni komutan tayin edilmişti ve emrinde Ebû Bekir ile Ömer bulunuyordu. Belki gönlünden özel bir konumu olduğu geçmişti. Resûlullah'ın ﷺ cevabı her şeyi yerli yerine koydu: bir birliğe komuta etmeye tayin edilmek, Resûlullah'ın ﷺ kalbindeki ve Allah katındaki mertebeyle aynı şey değildir. Amr'ın bu kıssayı —mahcubiyeti de dahil— bizzat anlatması, sahâbîlerin hadis aktarmadaki samimiyetini gösterir.

ÇOK SOĞUK BİR GECEDE TEYEMMÜM

HADİS: "KENDİNİZİ ÖLDÜRMEYİN"

Amr b. Âs رضى الله عنه dedi ki: Zâtü's-Selâsil gazvesinde çok soğuk bir gecede cünüp oldum. Yıkanırsam helâk olmaktan korktum. Bunun üzerine teyemmüm ettim, sonra arkadaşlarıma sabah namazını kıldırdım. Onlar bunu Nebî'ye ﷺ anlattılar; o da, "Ey Amr! Arkadaşlarına cünüp olarak mı namaz kıldırdın?" diye sordu.

Yıkanmama engel olan şeyi ona haber verdim ve dedim ki: Allah'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir" (Nisâ 4:29). Bunun üzerine Resûlullah ﷺ güldü ve bir şey söylemedi.

Derece: Elbânî'ye göre SAHİH — Sünen-i Ebû Dâvûd 334, Kitâbü't-Tahâre'de.

Âlimler Resûlullah'ın ﷺ gülmesini ve susmasını, Amr'ın içtihadının doğru olduğuna dair bir takrir (onay) saymıştır. Bu hadis, çok soğuk suyu kullandığında açık bir zarardan korkan ve suyu ısıtma imkânı bulunmayan kimsenin teyemmüm edebileceğine delildir. Ayrıca yeni Müslüman olmuş bir sahâbînin Kur'an'ı anladığını ve onunla içtihat ettiğini gösterir.

SİYER NOTU: ATEŞ YAKMA YASAĞI

Siyer kitaplarına göre Amr, askerlerin geceleri ateş yakmasını yasakladı; zafer kazanınca da düşmanı takip etmelerine izin vermedi. Resûlullah ﷺ sorunca, düşmanın onların ne kadar az olduğunu görmesinden ve düşmanın tuzak kurmak için pusuda askerleri bulunmasından korktuğunu açıkladı. Resûlullah ﷺ onun planlamasını övdü.

Bu kıssa siyer kitaplarında ve bazı hadis kitaplarında senedi tartışmalı olarak rivayet edilmiştir. Sahih hadis olarak değil, Amr'ın askerî basiretinin bir tasviri olarak sunulmuştur.

DERS

Mûte'den sonra Resûlullah ﷺ kuzey sınırını savunmasız bırakmadı. En uygun kişinin komutasında birlikler gönderdi, istendiğinde yardım yolladı ve makamın üstünlük ölçüsü olmadığını öğretti. İslâm insanı gücünün üstünde de yükümlü tutmaz: hayatı tehlikeye atan durumlarda Allah'ın hazırladığı ruhsatlar vardır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HABAT SERİYYESİ VE SAHİLDEKİ BÜYÜK BALIK

Bazı siyer âlimlerinin aynı dönemde zikrettiği bir başka seriyye kıssası, Seyfü'l-Bahr (deniz kıyısı) Seriyyesi'dir; daha çok Ceyşü'l-Habat —"Habat Yaprağı Ordusu"— olarak bilinir. Bu kıssa, ona bizzat katılan Câbir b. Abdullah'tan رضى الله عنهما sahih senetle rivayet edilmiştir.

HADİS: YAPRAK YİYEN ORDU

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما dedi ki: Nebî ﷺ Ebû Ubeyde b. Cerrâh komutasında üç yüz süvariyi Kureyş kervanını gözetlemek için gönderdi. Sahilde yarım ay kaldık ve öyle şiddetli bir açlığa uğradık ki habat ağacının yapraklarını yedik. Bu yüzden bu orduya Ceyşü'l-Habat denildi. Sonra deniz bize Anber denilen bir hayvan attı. Ondan yarım ay yedik ve yağıyla vücudumuzu yağladık; nihayet bedenlerimiz yeniden güçlendi.

Derece:Sahih al-Bukhari 4361SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

HADİS: "ALLAH'IN SİZE ÇIKARDIĞI RIZKI YİYİN"

Câbir'den başka bir rivayette, Ebû Ubeyde o hayvandan bir kaburga kemiği aldı ve bir süvari altından geçti. Medine'ye dönüp bunu Nebî'ye ﷺ anlattıklarında şöyle buyurdu: "Yiyin; (o) Allah'ın size çıkardığı bir rızıktır. Yanınızda biraz varsa bize de yedirin." Bunun üzerine bazıları ona biraz verdi ve o da ondan yedi.

Derece:Sahih al-Bukhari 4362SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

SİYER NOTU: BU OLAY NE ZAMAN OLDU?

İbn Sa'd ve bazı siyer âlimleri bu seriyyeyi hicrî 8. yılın Receb ayına, yani Mûte ve Zâtü's-Selâsil'den sonraya yerleştirir. Ancak İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de bu birliğin amacının —Kureyş kervanını gözetlemek— Hudeybiye Antlaşması'ndan önce olduğunu gösterdiğini açıklar; çünkü antlaşmadan sonra Kureyş kervanları güvendeydi ve rahatsız edilmiyordu.

Bu e-kitap onu burada zikreder; çünkü bazı siyer kitapları onu Mûte'den sonraya yerleştirir ve dersleri bu dönemde gönderilen birliklerle yakından ilgilidir. Gerçek tarihi ihtilaflıdır.

EBÛ UBEYDE: ASKERLERİYLE BİRLİKTE AÇ KALAN KOMUTAN

Bu kıssa Ebû Ubeyde'yi askerleriyle sıkıntıyı paylaşan bir komutan olarak gösterir. Câbir'den gelen diğer rivayetlerde birliğin erzakının toplandığı ve azar azar dağıtıldığı, nihayet herkese günde yalnızca bir hurma düştüğü zikredilir. Komutan emrindekilerden fazla yemezdi. Resûlullah'ın ﷺ Ebû Ubeyde'ye "Emînü'l-Ümme" —bu ümmetin en güvenilir kişisi— lakabını vermesinin sebebi budur.

DENİZDEN GELEN RIZIK

Allah şöyle buyurur (meali): Size ve yolculara faydalanmanız için deniz avı ve onun yiyeceği helal kılındı (Mâide 5:96). Resûlullah ﷺ deniz hakkında da şöyle buyurmuştur: "Onun suyu temiz, ölüsü helaldir" (Sünen-i Ebû Dâvûd 83, Elbânî'ye göre sahih; ayrıca Câmi'u't-Tirmizî 69).

Sahâbîler hayvanın ölü bulunması sebebiyle önce tereddüt ettiler. Ebû Ubeyde önce "leş" dedi, sonra zaruret hâlindeki Resûlullah'ın ﷺ elçileri oldukları gerekçesiyle içtihat etti. Dönünce Resûlullah ﷺ yalnızca izin vermekle kalmadı, bizzat kendisi de yedi —bu, onun sadece zaruret sebebiyle değil, mutlak olarak helal olduğunu gösterir. Cumhur, ölü deniz hayvanının helal olduğu görüşündedir; Hanefî Notu: Hanefî mezhebinde denizden yalnızca balık türleri helaldir; kendiliğinden ölüp su yüzüne çıkan balık (semek-i tâfî) ise yenmez. Anber (balina) balık türünden sayıldığı ve deniz tarafından karaya atıldığı için Hanefîlere göre de helaldir.

DERS

Yaprak yiyecek kadar açlık bu birliğin itaatini sarsmadı. Sonra Allah ummadıkları yerden rızık indirdi. Emin bir komutan sıkıntıyı paylaşır ve Allah'ın verdiği rızık birlikte paylaşılır —öyle ki Medine'de Resûlullah'ın ﷺ sofrasına kadar ulaşır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÛTE SAVAŞI'NIN ŞAHSİYETLERİ

Önceki bölümler üç komutanın ve Hâlid b. Velîd'in kıssasını ayrıntılı anlattı. Aşağıdaki tablo, Mûte kıssasında ve çevresindeki olaylarda adı geçen diğer şahsiyetleri kabileleri ve bilgi kaynaklarıyla birlikte bir araya getirir. Sahih hadislerde adı geçenler, yalnızca siyer kitaplarında geçenlerden ayrılmıştır.

ŞAHSİYET	KABİLE	GÖREVİ	KAYNAK
Zeyd b. Hârise	Kelb (Kudâa); Resûlullah'ın azatlısı ﷺ	Birinci komutan; şehit düştü	Sahîh-i Buhârî 4261
Ca'fer b. Ebû Tâlib	Kureyş, Benî Hâşim; Resûlullah'ın amcasının oğlu ﷺ	İkinci komutan; "iki kanat sahibi"	Sahîh-i Buhârî 4261, 4264
Abdullah b. Revâha	Hazrec (Ensâr)	Üçüncü komutan; şair	Sahîh-i Buhârî 4261
Hâlid b. Velîd	Kureyş, Benî Mahzûm	Sancağı emir tayin edilmeden aldı; "Allah'ın kılıcı"	Sahîh-i Buhârî 4262, 4265
Sâbit b. Akrem	Belî (Kudâa); Ensar'dan Benî Aclân'ın müttefiki	Sancağı bir süre tuttu ve komutan seçilmesi çağrısında bulundu	Siyer kitapları (İbn İshak)
Abdullah b. Ömer	Kureyş, Benî Adî	Savaşa katıldı; Ca'fer'in yaralarını saydı	Sahîh-i Buhârî 4260, 4261
Avf b. Mâlik el-Eşca'î	Eşca' (Gatafân)	Mededî ve seleb kıssasına şahit oldu	Sahîh-i Müslim 1753; Ebû Dâvûd 2719
Mededî adam	Himyer (Yemen)	Romalı süvariyi öldürdü ve selebi talep etti	Sahîh-i Müslim 1753
Esmâ bt. Umeys	Has'am	Ca'fer'in eşi; şehadet haberini aldı	Terâcim kitapları; Ebû Dâvûd 4192
Abdullah b. Ca'fer	Kureyş, Benî Hâşim	Ca'fer'in oğlu; taziye kıssasının râvisi	Câmi'u't-Tirmizî 998; Ebû Dâvûd 4192
Üsâme b. Zeyd	Kelb (Kudâa)	Zeyd'in oğlu; sonra Şam diyarına komutan tayin edildi	Sahîh-i Buhârî 3730, 4469
Hâris b. Umeyr el-Ezdî	Ezd	Resûlullah'ın ﷺ öldürülen elçisi	Siyer kitapları (İbn Sa'd, Vâkıdî)
Şurahbîl b. Amr el-Gassânî	Gassân	Elçiyi öldüren, Roma'ya bağlı Arap yönetici	Siyer kitapları
Kutbe b. Katâde el-Uzrî	Uzre (Kudâa)	Sağ kanadı yönetti; Roma'nın Arap müttefiklerinin lideri Mâlik b. Zâfile'yi öldürdü	Siyer kitapları (İbn İshak)
Amr b. Âs	Kureyş, Sehmoğulları	Mûte'den bir ay sonra Zâtü's-Selâsil Seriyyesi'nin komutanı	Sahîh-i Buhârî 4358

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	KABİLE	GÖREVİ	KAYNAK
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Kureyş, Benî Hâris b. Fihr	Zâtü's-Selâsil'e yardım götürdü; Ceyşü'l-Habat'ın komutanı	Sahîh-i Buhârî 4361; siyer kitapları

DİKKAT ÇEKİCİ AKRABALIK BAĞLARI

Bu şahsiyetler arasındaki bazı akrabalık bağları dikkat çekicidir. Ca'fer, Ali b. Ebî Tâlib'in ağabeyidir; ikisi de Resûlullah'ın ﷺ amcasının oğullarıdır, çünkü babaları Ebû Tâlib onun amcasıdır. Zeyd b. Hârise, evlatlık edinme kaldırılmadan önce Resûlullah'ın ﷺ evlatlığıydı; Üsâme de onun oğludur. Hâlid b. Velîd'in annesi Lübâbe es-Suğrâ bint Hâris, Meymûne bint Hâris'in kız kardeşidir; dolayısıyla Resûlullah'ın ﷺ Kazâ Umresi'nde evlendiği Meymûne, Hâlid'in teyzesidir.

Esmâ bint Umeys ise Meymûne'nin anne bir kız kardeşidir. Ca'fer şehit düştükten sonra Esmâ, Ebû Bekir es-Sıddîk رضى الله عنه ile, Ebû Bekir vefat ettikten sonra da Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه ile evlendi —İbn Hacer'in el-İsâbe'si gibi terâcim kitaplarına göre.

> **SİYER NOTU: MÛTE ŞEHİTLERİ**
>
> Siyer kitapları Mûte'deki Müslüman şehitlerin sayısını sekiz ile on iki arasında verir —dördü Muhacirlerden, geri kalanı Ensar'dan. İbn Hişâm isimlerini sayar; aralarında Zeyd b. Hârise, Ca'fer b. Ebî Tâlib, Abdullah b. Revâha, Mes'ûd b. Esved ve Vehb b. Sa'd b. Ebî Serh vardır. Tam liste kaynaktan kaynağa farklılık gösterir.
>
> Düşman ordusunun büyüklüğüne kıyasla şehit sayısının azlığı, tarihçilerin Hâlid'in orduyu kurtarmayı başardığına dair delillerinden biridir.
>
> Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye — Mûte Şehitleri bölümü; Wikipedia, "Battle of Mu'tah".

DERS

Mûte'de Kelb'den bir eski köle, Benî Hâşim'in soylusu, Ensar'ın şairi, yeni Müslüman olmuş Mahzûmlu komutan ve yanında yalnızca bir kılıç bulunan Yemenli bir mededî yan yana durdu. İslâm onları tek sancak altında birleştirdi. Şerefleri kabilelerinde değil, imanlarında ve fedakârlıklarındaydı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÛTE VE SONRAKİ SERİYYELERDEN HÜKÜMLER

Mûte Savaşı ve ondan sonra gönderilen birlikler, âlimlerin hadis ve fıkıh kitaplarında ele aldığı birçok fıkhî hüküm bırakmıştır. Aşağıdaki tablo en önemlilerini, delilleri ve bu e-kitapta ele alındığı bölümlerle birlikte özetler.

HÜKÜM	DELİL	BÖLÜM
Yönetici şarta bağlı halef tayin edebilir	Sahîh-i Buhârî 4261	2
Tayin edilmiş yönetici bulunmadığında cemaat maslahat için lider seçebilir	Sahîh-i Buhârî 1246	12
Savaş taktiği olarak geri çekilmek, savaştan kaçmak değildir	Enfâl 8:15–16	20, 27
Seleb (öldürülen düşmanın eşyası) katile aittir ve komutana saygı gösterilmelidir	Sahîh-i Müslim 1753	15
Ölümü olağan biçimde haber vermek (na'y) caizdir; ağıt (niyâha) yasaktır	Sahîh-i Buhârî 1246, 4263	14, 16
Ölü sahiplerine yemek hazırlamak müstehaptır	Câmi'u't-Tirmizî 998; Ebû Dâvûd 3132	17
Koca dışındakiler için yas üç günü geçmez	Sünen-i Ebû Dâvûd 4192; Sahîh-i Buhârî 1280	17
Hayatı tehlikeye atan aşırı soğuk sebebiyle teyemmüm	Sünen-i Ebû Dâvûd 334; Nisâ 4:29	24
Ölü deniz hayvanı helaldir	Mâide 5:96; Sahîh-i Buhârî 4362; Ebû Dâvûd 83	25
Komutan sıkıntı anında erzakını askerleriyle paylaşır	Sahîh-i Buhârî 4361 ve rivayetleri	25

GERİ ÇEKİLMEK Mİ, KAÇMAK MI?

Allah şöyle buyurur (meali): Ey iman edenler! Toplu hâlde ilerleyen kâfirlerle karşılaştığınızda onlara arka çevirmeyin; kim o gün —savaş taktiği gereği veya başka bir birliğe katılmak için olması dışında— onlara arka çevirirse Allah'ın gazabına uğramış olarak döner (Enfâl 8:15–16).

İbn Kesîr tefsirinde bu âyetteki istisnanın, safları yeniden düzenlemek veya başka bir Müslüman birliğine katılmak için geri çekilen kimseyi kapsadığını açıklar. Hâlid'in Mûte'de yaptığı budur: kaçmadı; orduyu kurtardı ve Müslüman kuvvetlerinin merkezi olan Medine'ye geri getirdi. Resûlullah'ın ﷺ "Allah onlara fetih nasip etti" (Sahîh-i Buhârî 4262) sözü, onların kaçtığı iddiasını tamamen ortadan kaldırır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CAİZ OLAN VE YASAKLANAN NA‘Y

Resûlullah ﷺ Zeyd, Ca‘fer ve İbn Revâha’nın ölümünü bizzat minberde insanlara haber verdi. İmam Buhârî bu hadisi Kitâbü’l-Cenâiz’de, ölüm haberini ölünün ailesine veren kimse hakkındaki bâbda zikretmiştir (No. 1246). Âlimler, cenaze namazı, taziye ve dua için ölüm haberi vermenin caiz olduğunu açıklar. Yasak olan câhiliye usulü na‘ydir —ölümü bağırarak, ağıt yakarak ve ölüyle övünerek ilan etmek.

Yukarıdaki tablo genel bir özettir. Her hükmün ayrıntıları ve mezheplerin görüş ayrılıkları, İbn Hacer’in Fethu’l-Bârî’si ve Nevevî’nin Şerhu Sahîh-i Müslim’i gibi hadis şerhlerinde bulunabilir.

DERS

Siyer sadece hatırlanacak bir kıssa değil, uygulanacak hükümlerin kaynağıdır. Uzak Şam diyarında olan bir savaş, liderlik, savaş, taziye, temizlik ve yiyecek konularında bugün hâlâ uyguladığımız yol gösterici hükümler doğurmuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAMAN ÇİZELGESİ: MÛTE'DEN MEKKE'NİN FETHİNE

Aşağıdaki tablo Mûte Savaşı etrafındaki olayları kronolojik sırayla düzenler. Bu tarihlerin çoğu siyer kitaplarından alınmış yaklaşık tarihlerdir; bir kısmı ihtilaflıdır.

TARİH (YAKLAŞIK)	OLAY	KAYNAK
8. yılın başı	Hâlid b. Velîd, Amr b. Âs ve Osman b. Talha Müslüman oldu	Siyer kitapları; Sahîh-i Müslim 121 (Amr'ın Müslüman oluşu)
Cemâziyelevvel 8'den önce	Hâris b. Umeyr el-Ezdî'nin Şurahbîl el-Gassânî tarafından öldürülmesi	Siyer kitapları (İbn Sa'd)
Cemâziyelevvel 8 H	Üç bin kişilik ordunun Medine'den yola çıkması; üç komutanın tayini	Sahîh-i Buhârî 4261; siyer kitapları
Cemâziyelevvel 8 H	Maan'daki iki gecelik istişare	Siyer kitapları (İbn İshak)
Cemâziyelevvel 8 (yaklaşık Eylül 629)	Mûte'de çarpışma; üç komutan şehit; sancağı Hâlid aldı	Sahîh-i Buhârî 1246, 4262
Aynı gün	Resûlullah ﷺ olayı haber gelmeden önce Medine'de bildirdi	Sahîh-i Buhârî 4262
Haber geldikten sonra	Ca'fer'in ailesine yemek; ağıt yasağı	Câmi'u't-Tirmizî 998; Sahîh-i Buhârî 4263
Üç gün sonra	Resûlullah ﷺ Ca'fer'in çocuklarını ziyaret etti ve başlarını tıraş ettirdi	Sünen-i Ebû Dâvûd 4192
Medine'ye dönüş	Bazıları orduya "furrâr" dedi; Resûlullah ﷺ onları "kurrâr" diye niteledi	Siyer kitapları (senedi tartışmalı)
Cemâziyelâhir 8	Amr b. Âs komutasında Zâtü's-Selâsil Seriyyesi	Sahîh-i Buhârî 4358; siyer kitapları
Receb 8 (ihtilaflı)	İbn Sa'd'a göre Ebû Ubeyde komutasında Ceyşü'l-Habat	Sahîh-i Buhârî 4361; Fethu'l-Bârî
Şâban 8	Kureyş'in müttefiki Benî Bekr'in Huzâa'ya saldırısı — Hudeybiye Antlaşması bozuldu	Siyer kitapları (20. kitap)
Ramazan 8 H	Mekke'nin Fethi	20. ve 21. kitaplar
Safer 11	Üsâme b. Zeyd'in Belkâ'ya giden orduya komutan tayini	Sahîh-i Buhârî 4469; siyer kitapları
15 (636)	Yermük Savaşı; Şam'ın fethi — Hâlid başkomutanlar arasında	Genel tarih

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Bu zaman çizelgesi hicrî 8. yılın ne kadar yoğun geçtiğini gösterir. Bir yıldan kısa sürede Müslümanlar Roma ile karşılaştı, kuzeye birkaç birlik gönderdi ve ardından Mekke'yi fethetti. Mûte bir son değil; Arap Yarımadası'nda ve Şam diyarında büyük bir değişimin başlangıcıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÛTE SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

1. MÛTE NEREDEDİR?

Mûte, Lût Gölü'nün doğusundaki yaylada, bugünkü Ürdün'ün Kerek vilayetinde bir kasabadır. Kervan yoluyla Medine'ye uzaklığı yaklaşık bin kilometredir (6. ve 22. bölümler; Wikipedia, "Mu'tah").

2. RESÛLULLAH ﷺ KATILMADIĞI HÂLDE NEDEN "GAZVE" DENİR?

Genellikle Resûlullah'ın ﷺ bizzat katıldığı savaşlara gazve, katılmadığı birliklere ise seriyye veya ba's denir. Ancak İmam Buhârî, birliğin büyüklüğü ve olayın önemi sebebiyle bâbına "Mûte Gazvesi" adını vermiştir. Siyer âlimleri her iki terimi de kullanır.

3. İKİ TARAFIN ASKER SAYISI NE KADARDI?

Siyer kitaplarına göre İslâm ordusu yaklaşık üç bin kişiydi. Düşmanın sayısı Vâkıdî'ye göre 100.000, İbn İshak'a göre 200.000'dir. Bu rakamlar muttasıl senedi olmayan siyer rivayetleridir ve birçok modern tarihçi bunları fazlasıyla abartılı bulur. Kesin olan, İslâm ordusunun çok daha küçük olduğudur (7. bölüm).

4. KAÇ KİŞİ ŞEHİT DÜŞTÜ?

Siyer kitapları, üç komutan dahil sekiz ile on iki arasında kişiden söz eder. Bu az sayı, Hâlid'in orduyu kurtarmadaki başarısını gösterir (26. bölüm).

5. RESÛLULLAH ﷺ NEDEN AYNI ANDA ÜÇ KOMUTAN TAYİN ETTİ?

Komutan şehit düşerse birliğin dağılmaması için. Bu hadis aynı zamanda şarta bağlı tayinin caiz olduğuna delildir (Sahîh-i Buhârî 4261; 2. bölüm).

6. HÂLİD NEDEN RESÛLULLAH ﷺ TARAFINDAN TAYİN EDİLMEDİ?

Hâlid Müslüman olalı birkaç ay olmuştu. Üç komutan da şehit düştükten sonra meydanda ordu tarafından seçildi; Resûlullah ﷺ da onu "Allah'ın kılıçlarından bir kılıç" diye niteleyerek bu seçimi onayladı (Sahîh-i Buhârî 4262; 12. ve 14. bölümler).

7. CA'FER'İN ELLERİNİN KESİLDİĞİ KISSASI SAHİH Mİ?

Ca'fer'in sancağı sağ eli kesilinceye kadar, sonra sol eliyle tuttuğu ayrıntısı siyer rivayetidir. Sahih olan, bütün yaralarının önünde olması (Sahîh-i Buhârî 4260) ve İbn Ömer'in kullandığı "iki kanat sahibi" lakabıdır (Sahîh-i Buhârî 4264; 9. ve 10. bölümler).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. MÛTE BİR YENİLGİ MİYDİ?

Resûlullah ﷺ "nihayet Allah onlara fetih nasip etti" buyurdu (Sahîh-i Buhârî 4262). Tarihçiler bunun bir zafer mi, başarılı bir geri çekilme mi, yoksa beraberlik mi olduğunda ihtilaf eder. Bazı Bizans kaynakları ise bunu Roma'nın zaferi sayar ve komutanlarının adını Theodoros olarak verir (20. bölüm; Wikipedia, "Battle of Mu'tah").

9. SAVAŞ MEYDANINDAN GERİ ÇEKİLMEK BÜYÜK GÜNAH MIDIR?

Savaştan kaçmak büyük günahtır; ancak Allah savaş taktiği gereği veya başka bir birliğe katılmak için geri çekileni istisna etmiştir (Enfâl 8:15–16; 27. bölüm).

10. BİRİNİN ÖLÜMÜNÜ İLAN EDEBİLİR MİYİZ?

Evet; cenaze namazı, taziye ve dua için —Resûlullah'ın ﷺ Mûte şehitlerinin ölümünü haber verdiği gibi. Yasak olan ağıt ve câhiliye usulüdür (Sahîh-i Buhârî 1246, 4263; 27. bölüm).

11. SU ÇOK SOĞUK OLDUĞU İÇİN TEYEMMÜM EDİLEBİLİR Mİ?

Amr b. Âs hadisi, soğuk su kullandığında gerçekten zarar görmekten korkan ve suyu ısıtma imkânı bulunmayan kimsenin teyemmüm edebileceğine delildir (Sünen-i Ebû Dâvûd 334; 24. bölüm). Şartlarının ayrıntısı fıkıh kitaplarında ele alınır; sadece tembellik veya rahatsızlık hissi için geçerli değildir. Hanefî Notu: Ebû Hanîfe'ye göre cünüp kimse soğuk suyla yıkandığında ölmekten veya hastalanmaktan korkarsa yolculukta da şehirde de teyemmüm edebilir; İmâmeyn ise bu ruhsatı yolculukla sınırlamıştır.

12. MÛTE'NİN ŞAM'IN FETHİYLE İLGİSİ NEDİR?

Mûte, İslâm ordusu ile Roma arasındaki ilk karşılaşmadır. Yaklaşık üç yıl sonra Resûlullah ﷺ Üsâme'yi Belkâ'ya komutan tayin etti (21. bölüm); birkaç yıl sonra da Hâlid bizzat Şam diyarını fetheden Yermük Savaşı'nın başkomutanları arasındaydı.

DERS

Bu sorular bize Kur'an, sahih hadis, siyer rivayeti ve tarihçilerin görüşleri arasında ayrım yapmayı hatırlatır. Böylece Mûte'den kesin dersler alır, ihtilaflı konulara karşı da hoşgörülü oluruz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Mûte Savaşı ***son damla kana kadar vefanın*** hikâyesidir. Üç komutan geri dönmeden birbiri ardınca şehit düştü ve yeni bir Müslüman orduyu kurtaran "Allah'ın kılıcı" oldu.

DERS	MÛTE SAVAŞI'NDAN
Titiz plan	Sırayla tayin edilen üç komutan
İslâm'da eşitlik	Eski bir köle ileri gelenlere komuta etti
Cesaret ve sebat	Ca'fer'in bütün yaraları önündeydi
Nefisle cihad	İbn Revâha ilerlemek için nefsini ikna etti
Hayra yöneltilen yetenek	Hâlid: Uhud'dan Mûte'ye
Komutana saygı	"Benim emirlerimi bırakacak mısınız?"
Ağıtsız hüzün	Resûlullah'ın gözyaşları ﷺ; niyâha yasağı
Musibete uğrayan aileye sahip çıkmak	Ca'fer'in ailesine yemek; yetim çocuklar

HAYATIMIZDA MÛTE

Belki savaş meydanında sancak tutmayız; fakat her birimiz ailede, işte ve toplumda bir ***emanet*** taşırız. Mûte bize onu sıkıca tutmayı, vakti gelince daha ehil olana teslim etmeyi ve imtihan geldiğinde ***arka dönmemeyi*** öğretir.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***20. kitapla*** devam edecektir: ***Mekke'nin Fethi'nin*** başlangıcı —Kureyş'in Hudeybiye Antlaşması'nı nasıl bozduğu ve Resûlullah'ın ﷺ Arap Yarımadası'nın o güne kadar gördüğü en büyük orduyu nasıl hazırladığı. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:154–157, 2:249; Âl-i İmrân 3:169–171; Enfâl 8:45–46; Meryem 19:71; Ahzâb 33:23, 33:37). https://tafsir.app/ibn-katheer/3/169

HADİS

Sahîh-i Buhârî 1246, 1299, 2699, 2817, 3015, 3493, 3708, 3709, 3730, 4260, 4261, 4262, 4263, 4264, 4265, 4266, 6114. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 975, 1731, 1753, 1887. https://sunnah.com/muslim

Câmi'u't-Tirmizî 998, 3763; Sünen-i Ebû Dâvûd 2573, 2719, 3132, 4192. https://sunnah.com

SİYER VE ŞERH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayetle) — Mûte Gazvesi bölümü.

el-Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye — Mûte Gazvesi; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbü'l-Meğâzî, Mûte Gazvesi Bâbı; el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Mûte Savaşı bölümü.

GENEL TARİH

Wikipedia, "Battle of Mu'tah". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Mu%27tah

Wikipedia, "Zayd ibn Haritha". https://en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Haritha

Wikipedia, "Ja'far ibn Abi Talib". https://en.wikipedia.org/wiki/Ja%27far_ibn_Abi_Talib

Wikipedia, "Abd Allah ibn Rawaha". https://en.wikipedia.org/wiki/Abd_Allah_ibn_Rawaha

Wikipedia, "Khalid ibn al-Walid". https://en.wikipedia.org/wiki/Khalid_ibn_al-Walid

Wikipedia, "Mausoleum of Ja'far ibn Abi Talib". https://en.wikipedia.org/wiki/Mausoleum_of_Ja%27far_ibn_Abi_Talib

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 4358 (Amr b. Âs, Zâtü's-Selâsil komutanı). https://sunnah.com/bukhari:4358

Sahîh-i Buhârî 3662 (Resûlullah'ın ﷺ en çok sevdiği kimdir?). https://sunnah.com/bukhari:3662

Sünen-i Ebû Dâvûd 334 (Amr'ın soğuk gecedeki teyemmümü). https://hadithunlocked.com/abudawud:334

Sahîh-i Buhârî 4361 (Ceyşü'l-Habat). https://sunnah.com/bukhari:4361

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Sahîh-i Buhârî 4362 (“Allah’ın size çıkardığı rızkı yiyin”). https://sunnah.com/bukhari:4362

Sünen-i Ebû Dâvûd 83 (“Suyu temiz, ölüsü helaldir”). https://sunnah.com/abudawud:83

Câmi‘u’t-Tirmizî 69 (deniz: suyu temizdir). https://sunnah.com/tirmidhi:69

Sahîh-i Buhârî 1280 (yas süresi). https://sunnah.com/bukhari:1280

Wikipedia, “Raid of Dhat al-Salasil”. https://en.wikipedia.org/wiki/Raid_of_Dhat_al-Salasil

Wikipedia, “Mu’tah”. https://en.wikipedia.org/wiki/Mu%27tah

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir